

DE HOEVEELHEIDSTHEORIE.

I.

De belangrijke daling der prijzen zoowel der onroerende als der roerende goederen heeft in den laatsten tijd de aandacht van velen getrokken en talloos zijn de geschriften, waarvan de schrijvers zich rekenschap trachten te geven van de oorzaak dier daling en op middelen peinzen, waardoor haar voortgang kan worden gestuit. Voor hen, die zich van deze litteratuur op de hoogte hebben gehouden, levert het woord „hoeveelheidstheorie“ geen vreemden klank meer op. Zij hebben door Duitsche schrijvers de „Quantitätstheorie“ dikwijls zien behandelen en het is hunne aandacht niet ontgaan, dat in den Engelschen Economist, die zijn kolommen in de laatste maanden steeds beschikbaar houdt voor eene gedachtenwisseling over „Gold and prices“ de „Quantitative theory“ herhaaldelijk in debat wordt gebracht. Deze theorie, die het geduchtste wapen is uit het arsenaal der bimetallisten leert, dat de „prijzen“ of laat mij zeggen de algemeene prijsstand der goederen bepaald wordt door de verhouding, die er telkens bestaat tusschen de hoeveelheid in het ruilverkeer aangeboden geld en de hoeveelheid in het ruilverkeer aangeboden goederen.

Onder de hoeveelheid geld is daarbij niet alleen te verstaan de hoeveelheid muntspeciën, doch ook al datgene, wat als surrogaat van het geld als ruilmiddel dienst doet, dus ook papiergeld, bankpapier, checks en rekening-courant transporten.

Van wie de hoeveelheidstheorie afkomstig is, is mij onbekend. Dikwijls wordt zij aan Ricardo toegedacht, maar of dit juist is, schijnt twijfelachtig. Dat deze bekwame financier van hare waarheid overtuigd was blijkt wel, doch dat die waarheid door hem zoude zijn in het licht gesteld, is mij uit zijne

geschriften niet duidelijk geworden. Integendeel, wanneer wij hem hooren zeggen: ¹⁾ That commodities would rise or fall in price, in proportion to the increase or dimunition of money, I assume as a fact which is incontrovertible», dan schijnt het veeleer, dat hetgeen de hoeveelheidsleer verkondigt door hem evenals b.v. door Adam Smith vóór hem en door John Stuart Mill na hem, iets zoo van zelf sprekends werd geacht, dat daarvoor het zoeken naar een nader bewijs overbodig was. Toch wordt deze theorie in den laatsten tijd zoo heftig betwist, dat aan een onderzoek naar hare waarde geen actualiteit kan worden ontzegd. Bij de oudere economisten vindt men haar wel op allerhande wijzen toegelicht. Zoo vertellen zij ons, dat bij een plotselingen toevloed van geld, de ontvangers van dat geld, belust om het tegen goederen te ruilen, de vraag naar goederen en dus ook den prijs dier goederen zullen doen stijgen. Zoo wijzen zij er op, dat wanneer in een land, waar voldoende ruilmiddelen zijn, de hoeveelheid dier ruilmiddelen plotseling wordt vergroot, de waarde van het ruilmiddel zal dalen, zoodat er voor de afwikkeling eener zelfde ruiltransactie meer van dat gedeprecieerde ruilmiddel noodig zal zijn dan vroeger en derhalve de prijzen zullen stijgen. Weer ergens anders vindt men het geld als waardemeter vergeleken bij een anderen meter b.v. bij de el als lengtemeter. Vermindert het geld tengevolge van meer aanbod in waarde, dan zal de daarvoor te verkrijgen hoeveelheid goederen eene evenredige vermindering moeten ondergaan, evenals bij eene vermindering der lengte van de el, tien el laken met de nieuwe el gemeten eene lengte zullen hebben, die in evenredigheid evenveel kleiner is, als de oude el werd ingekort.

De juistheid van al deze besohouwingen behoeft niet te worden ontkend, doch zij leveren niet het bewijs voor de stelling, dat de prijzen zich regelen naar de verhouding, waarin de hoeveelheid aangeboden geld staat tot de hoeveelheid aangeboden goederen. Toch is het erlangen van dit bewijs van zeer groot belang, vooral in dezen tijd, nu het vraagstuk der prijsbeweging zoo'n groote beteekenis heeft gekregen.

In de laatste twintig jaren hebben landbouw, nijverheid en

¹⁾ Edition M^c. Culloch, pag. 326.

handel van de steeds achteruitgaande prijzen veel schade onder-
vonden. Eigenaren van onroerende goederen, hetzij dan land-
rijen of huizen, hebben hunne perceelen steeds meer in prijs
zien dalen en terwijl de positie van hen, wier vermogen uit
geldvorderingen bestond, voortdurend verbeterde, waren het
de debiteuren, wier schuld, alhoewel nominaal dezelfde gebleven,
daadwerkelijk grooter werd. Is het te verwonderen, dat de aan-
dacht niet minder van de geleerden; dan van de onmiddelijk
belanghebbenden, thans meer dan ooit is gevestigd op de
vraag, waardoor eene algemeene daling der prijzen moet
worden verklaard? Het twistgeschrijf over die vraag is dan
ook thans in vollen gang en de zoogenaamde quantiteits-
theorie vindt zoowel hare aanhangers als bestrijders. De
bimetallisten nemen haar aan, doch het moet van velen onder
hen worden getuigd, dat zij zich ten haren opzichte niet veel
in theoretische beschouwingen verdiepen. Zij gebruiken haar
als leiddraad voor het onderzoek, dat zij al vast maar instellen
naar de veranderingen, die er èn in de hoeveelheid geld èn
in de hoeveelheid goederen hebben plaats gevonden, en brengt
dat onderzoek hen tot de overtuiging, dat de verhouding
tusschen beide hoeveelheden ten nadeele van het geld is
gewijzigd, dan komen zij met hunne voorstellen voor den dag,
die allen ten doel hebben door eene vermeerdering der hoeveel-
heid geld zool niet de vroegere verhouding te herstellen, dan
toch te voorkomen, dat die wijziging nog grootere proportiën
anneemt.

Laten wij ons eerst met de theorie bezig houden. Blijkt zij
bruikbaar, dan volge hare toepassing later.

Dat beproevende is het al dadelijk noodig voor ons onder-
zoek de grenzen te bepalen. Die grenzen zijn de grenzen van
het ruilverkeer, voor zoover dit nl. door tusschenkomst van
het geld plaats vindt. Ruilingen, die, zooals men wel eens zegt,
in natura geschieden, d. w. z. van goederen tegen goe-
deren, vallen buiten onze beschouwing. Voor hen echter, die
zich met de prijsbeweging bezig houden, beveelt het zich aan
het terrein nog meer te beperken en dit laat zich gemakkelijk
doen, doordien het ruilverkeer, dat zich van geld bedient,
zich laat splitsen in overeenstemming met de soorten van
geld, waarvan men gebruik maakt, nl. het goud-, het

zilver- en het papiergeld. Zoo laat de beschaafde wereld zich verdeelen in drie groepen van staten: de goud-, de zilver- en de papierlanden. Binnen de grenzen dezer afzonderlijke groepen gelden nu wel dezelfde regelen, zoodat eene vermeerdering of vermindering der hoeveelheid goudgeld evenzeer op de prijsbeweging in den groep der goudlanden invloed zullen uitoefenen, als eene vermeerdering of vermindering van het zilver- of papiergeld op de prijsbeweging in de zilver- of papierlanden, doch de invloed eener toe- of afname der hoeveelheid van de eene geldsoort op de prijzen in de landen, waar van eene andere geldsoort als ruilmiddel wordt gebruik gemaakt, is slechts een indirecte en geheel van bijzondere omstandigheden afhankelijke. In het belang van het onderzoek zal het dus wenschelijk zijn hier eene keuze te doen en het ligt voor de hand, dat men die keuze vestigt op dat deel van het ruilverkeer, waar de ruilmiddelen het goud tot basis hebben en de prijzen in goud worden genoteerd. Immers zijn de goudlanden in elk opzicht de voornaamste en zijn het de goudprijzen, waarvan de daling in den laatsten tijd tot zooveel twistgeschrijf aanleiding gaf.

Dit nu vooropstellende kunnen wij in het algemeen zeggen, dat alle goederen in het ruilverkeer aangeboden eene zekere waarde hebben, die ruilwaarde wordt genoemd en dat eene zaak meer of minder ruilwaarde heeft, naarmate men meer of minder andere goederen tegen haar kan inruilen.

Wij zullen ons betoog hier een oogenblik moet onderbreken, omdat wij naderen tot de waardeleer, de leer die schier alle economische vraagstukken beheerscht en waaromtrent nog zooveel verschil van meening bestaat, dat het het niet wel aangaat een onderwerp als het onze te behandelen zonder vooraf zijne meening over die leer te hebben kenbaar gemaakt.

Economisch beschouwd hebben zaken slechts dan waarde, wanneer er door kan worden voorzien in de eene of andere behoefte van den mensch en wanneer zij niet behooren tot die goederen, waarvan de beschikbare hoeveelheid zoo groot is, dat ze meer dan voldoende is om te voorzien in de bestaande behoefte. De waarde in dezen ruimen zin opgevat laat zich niet bepalen. De begeerte naar eene zelfde zaak is bij A. veel sterker dan bij B, maar ook al ware zij bij beiden aanvan-

kelijk even sterk, er zal weer groot verschil ontstaan, zoodra zij bij den een voor een gedeelte, doch bij den ander nog in het geheel niet is bevredigd. Het is voornamelijk dit laatste punt, waarop door Jevons, Walras en Menger en ten onzent door professor d'Aulnis de Bourouill en Mr. Pierson de aandacht is gevestigd. De nieuwe waardeleer steunt dan ook voor een groot deel op de leer der nuttigheid en deze toont aan, dat de waarde der dingen wordt bepaald door het laatste toevoegsel d. w. z., dat de hoeveelheid, die iemand nog mist, de waarde bepaalt voor de geheele hoeveelheid, die hij begeert.

Tegenover dit zeer ruime begrip aan waarde toegekend staat eene engere beteekenis. Daarbij wordt gelet op de eigenschap van alle zoogenaamde economische goederen, die ze tot ruilvoorwerpen geschikt maakt. Die waarde noemt men ruilwaarde en van haar getuigen de oudere staathuishoudkundigen, dat zij wordt bepaald door de verhouding van vraag tot aanbod.

De wet van vraag en aanbod is echter in ongenade gevallen en er behoort eenige moed toe de bekentenis afteleggen, dat men het geloof aan haar nog niet heeft verloren. Er is heel wat tegen haar ingebracht. Te veel om het te dezer plaatse te vermelden. Maar wanneer wij bij Ricordo ¹⁾ lezen: *It is the cost of production which must ultimately regulate the price of commodities, and not, as has been often said, the proportion between the supply and demand.* Wanneer wij Marx in zijn bekend werk „das Kapital“; nog altijd de bijbel der sociaaldemocraten, hooren verklaren, dat de waarde niets anders is dan gekristalliseerde arbeid, wanneer Professor d'Aulnis de Bourouill ²⁾ ons zegt, dat de wet van vraag en aanbod niet geheel ten onrechte wel eens eene tooverformule is genoemd en in navolging van Jevons leert, dat behoefte en hoeveelheid den ruilvoet (ruilwaarde) bepalen, wanneer wij van Mr. Pierson ³⁾ vernemen, dat de ruilwaarde der dingen afhangt ten eerste van hunne directe waarde voor hen, voor wie zij bestemd zijn,

¹⁾ Edition M^c. Culloch pag. 232.

²⁾ Het inkomen der maatschappij. pag. 92.

³⁾ Leerboek I pag. 69 en v. v.

en ten tweede van de beteekenis, die deze personen toekennen aan hetgeen zij in ruil moeten geven, wanneer men ons wijst op het bestaan eener andere wet, de equatiewet genoemd, die leert, dat de prijs zich richt naar het punt, waarop vraag en aanbod elkander evenaren, en wanneer men ons ten slotte de vraag voorlegt, of wij niet moeten toegeven, dat de prijs van invloed is zoowel op de vraag als op het aanbod en zoo ja, of men dan niet door tevens aan te nemen, dat de prijs afhankelijk is van de verhouding tusschen vraag en aanbod, tot de vreemde conclusie komt, dat de prijs zich zelf bepaalt, dan is dit reeds genoeg om te doen zien, dat er zwaar geschut op de wet is gericht. Toch, hoe verstokt het ook moge schijnen, schijnt mij de oude waardeleer in al haren eenvoud nog het best in staat om ons behulpzaam te zijn bij het verklaren der verschijnselen, die zich in het ruilverkeer voordoen. Evenwel men vrage van haar niet meer, dan zij belooft te geven. Zij doet niet meer dan rekening houden met het feit, dat er goederen zijn, die door den een worden begeerd doch die een ander wel wil missen, zij noemt de begeerte naar die goederen „vraag,“ de geneigdheid om ze van de hand te doen „aanbod“ en bepaalt er zich dan toe te verklaren, dat de verhouding tusschen die vraag en dat aanbod de ruilwaarde bepaalt. Daarmede heeft zij gezegd, wat zij te zeggen had. Met het ontstaan, het vermeerderen of verminderen der vraag houdt zij zich evenmin bezig als men het ontstaan, het vermeerderen of verminderen van het aanbod.

Uit de hierboven aangehaalde zinsnede leeren wij Ricordo's gevoelen slechts onvolledig kennen. Zijne bedoeling is, dat de waarde op den duur zal bepaald worden door de kosten van productie gemoeid met het voortbrengen eener vereischte hoeveelheid en dat is volkomen waar. Niet waar is het echter, dat dit in strijd zoude zijn met de wet van vraag en aanbod. De vraag toch is hier door „de vereischte hoeveelheid“ bepaald en het aanbod is even groot als de vraag, want het wordt ondersteld, dat de vereischte hoeveelheid wordt geproduceerd. Het aanbod dekt hier de vraag en dus zal de prijs normaal moeten zijn, d. w. z. ongeveer gelijk aan de kosten van productie, niet hooger, omdat de vraag het aanbod niet overtreft en niet lager, omdat er niet meer aanbod dan vraag is.

Dat de leer van Marx, volgens welke de waarde eener zaak alleen door den er aan besteedden arbeid wordt verkregen, niet deugt is reeds te dikwijls aangetoond, dan dat er hier langer bij behoeft te worden stilgestaan.

Eene tooverformule heeft men de wet van vraag en aanbod genoemd, doch verlaat men den vermeenden tooverkring wel, wanneer men met professor d'Aulnis verklaart, dat behoefte en hoeveelheid den ruilvoet bepalen? ¹⁾ Om den invloed te leeren kennen, die de behoefte en de hoeveelheid uitoefenen kan ons de nieuwere nuttigheidsleer van veel dienst zijn, doch dien invloed oefenen zij niet onmiddellijk uit op den ruilvoet (ruilwaarde) maar op de vraag en eerst door hare tusschenkomst op den prijs. Bekendheid met de behoefte en met dat deel van de gevraagde hoeveelheid, dat reeds in het bezit is van hem, die als koper optreedt, kan ons leeren, welke prijs zal worden geboden, geenszins welke prijs door den verkoper zal worden bedongen.

Ditzelfde geldt van hetgeen door Mr. Pierson wordt gezegd. Zoowel de directe waarde, die de zaken hebben voor hen, voor wie ze bestemd zijn, als de beteekenis, die deze personen hechten aan hetgeen ze in ruil moeten geven, zijn factoren, die te voorschijn treden bij eene analyse der vraag; zij kunnen ons het helpen verklaren, waarom eene gewensche ruiling niet tot stand is gekomen, doch heeft er eene ruiling plaats gevonden tegen een minderen prijs dan in overeenstemming zoude zijn geweest met de directe waarde van het in ruil genomen en met de beteekenis gehecht aan het in ruil gegevene, dan kunnen wij eerst tot een helder inzicht geraken, wanneer wij ook de positie kennen van hem, die de begeerde goederen aanbiedt. Kennis dus der verhouding van vraag tot aanbod is noodig om den prijs te verklaren.

Heeft dan de zoogenaamde equatiewet de wet van vraag en

¹⁾ In de Ecominist van Februari 1895 geeft professor d'Aulnis een overzicht van den tegenwoordigen stand van het muntvraagstuk, waarbij hij den lagen prijs van het zilver ter sprake brengt en zegt (pag. 87) «Die prijs is, evenals van alle andere dingen, afhankelijk van behoefte en hoeveelheid, van vraag en aanbod.» Het schijnt dus wel, dat schrijvers weezin van de formule wat is afgenomen.

aanbod onttroont? Ook dat is niet het geval. Deze wet, die zegt, dat de prijs zich richt naar het punt, waar vraag en aanbod zich evenaren, steunt op de niet te miskennen waarheid, dat de prijs, eenmaal bekend geworden, zowel vermeerdering of vermindering der vraag als vermeerdering of vermindering van het aanbod kan uitlokken. Is die prijs bv. in verhouding tot de productiekosten hoog, dan zal hij den producent prikkelen tot vermeerdering van zijn aanbod. Is de prijs hoog in verhouding tot de nuttigheid der zaak, dan zal de vraag verminderen, want men zal gaan omzien naar zaken, die dezelfde nuttigheid hebben, doch tot lagere prijs verkrijgbaar zijn. Heeft er aldus hetzij vermeerdering van aanbod hetzij vermindering van vraag plaats gevonden, in beide gevallen zal de verhouding van vraag tot aanbod zijn gewijzigd en zal die gewijzigde verhouding gepaard gaan met eene verlaging van den prijs. De equatiewet constateert, en niet ten onrechte, dat de prijsbeweging zich richt naar het punt waar vraag en aanbod tegen elkander opwegen, maar die prijsbeweging zelf moet worden verklaard uit de wijzigingen, die de verhouding van vraag tot aanbod ondergaat.

Hierin ligt tevens een antwoord op de in de laatste plaats gestelde vraag, of de prijs zich dan zelf bepaalt, wanneer de prijs de verhouding is van vraag tot aanbod en deze weer van den prijs afhangt. Neen, de prijs bepaalt zich zelf niet. De prijs ontstaat niet, voordat er eene vraag en een aanbod zijn en deze elkander hebben ontmoet. Het begin ligt altijd bij vraag en aanbod. Doch hebben die elkander ontmoet en hebben zij een prijs bepaald, dan kan die prijs, mits bekend geworden, weer leiden tot eene wijziging der verhouding van vraag tot aanbod. Dan ontstaat er eene wisselwerking, die in het oneindige kan voortduren, maar die nooit kan leiden tot de conclusie, dat de prijs den prijs bepaalt. Die dat beweert, maakt zich schuldig aan een sophisme.

Dit moge voldoende zijn om aan te toonen, dat de oude wet van vraag en aanbod niettegenstaande alle tegen haar ingebrachte bedenkingen haar recht van bestaan nog niet heeft verloren. In de praktijk is men haar blijven eerbiedigen, moge zij ook weer in eere worden hersteld door hen, die de theorie beoefenen!

Wij onderbraken de behandeling van ons onderwerp, toet wij er op wezen, dat eene zaak meer of minder ruilwaarde heeft, naarmate men meer of minder goederen tegen haar kan inruilen.

Verruilt men eene zaak niet tegen andere goederen, maar tegen geld, dan is de hoeveelheid geld, die men voor haar krijgt, de prijs dier zaak. Tusschen den prijs eener zaak en hare ruilwaarde bestaat een groot verschil, dat vaak uit het oog wordt verloren en herhaaldelijk, waar de wet van vraag en aanbod ter sprake komt. Men hoort dikwijls, dat de prijs bepaald wordt door de verhouding tusschen vraag en aanbod, terwijl deze enkel op de ruilwaarde betrekking heeft. Vergroot zich het aanbod van koffie op eene markt, waar de kooplust niet grooter is dan vroeger, dan daalt de ruilwaarde der koffie, doch het is niet altijd zeker, dat bij een grooter aanbod van koffie, of bij eene kleinere vraag naar dat artikel de prijs der koffie zal dalen. Zelfs behoort het tot de mogelijkheden, dat onder die omstandigheden de prijs der koffie stijgt.

Om dit verschijnsel te verklaren hebben wij te letten op de rol, die het geld in het maatschappelijk verkeer vervult. Het geld voorziet evenzeer in eene bepaalde behoefte van den mensch als bv. het brood in zijne behoefte aan voedsel. Het geld verleent hem eene zekere koopkracht. Voor geld is alles te koop, wat er in het ruilverkeer wordt aangeboden. Daaraan ontleent het zijne ruilwaarde. Doch die koopkracht is niet altijd even groot en de ruilwaarde van het geld is evenals die van alle andere goederen afhankelijk van de verhouding van vraag tot aanbod. De ruilwaarde van het geld onderscheidt zich echter van de ruilwaarde der andere goederen, doordien deze laatste gewoonlijk wordt gemeten met het geld, terwijl de ruilwaarde van het geld zich openbaart in de hoeveelheid goederen, die men er voor kan koopen. Men kan dus spreken van den prijs eener zaak om aan te geven, hoeveel geld men voor die zaak kan bedingen, doch om de ruilwaarde van het geld aan te duiden spreekt men van de koopkracht van het geld. Neemt de vraag naar geld toe, of vermindert het aanbod van geld, dan wordt de koopkracht van het geld grooter, terwijl de

koopkracht kleiner wordt, naarmate de vraag vermindert of het aanbod vermeerderd. In het eerste geval zal men voor dezelfde hoeveelheid geld eene grootere hoeveelheid goederen kunnen koopen, in het laatste geval eene kleinere hoeveelheid. De vermeerdering van de koopkracht van het geld openbaart zich door eene daling der prijzen van alle goederen, hare vermindering daarentegen door eene stijging dier prijzen. De prijsbeweging van een bepaald artikel kan dan ook hare verklaring vinden òf in eene wijziging ontstaan in de verhouding tusschen vraag en aanbod opzichtsens dat artikel òf in eene wijziging in de verhouding van de vraag naar tot het aanbod van geld òf eindelijk in wijzigingen van beide verhoudingen. Het is de verhouding tusschen die beide verhoudingen, die den prijs van een artikel bepaalt. De prijs der koffie stijgt, ook al wordt het aanbod van koffie grooter, wanneer in nog sterkere mate het aanbod van geld vermeerderd of de vraag naar geld vermindert.

Geldt dit ten opzichte der goederen afzonderlijk, wat geldt dan ten opzichte van de geheele hoeveelheid in het ruilverkeer aangeboden goederen, wanneer men die stelt tegenover de in het ruilverkeer in omloop zijnde hoeveelheid geld? Op het verschil, waarop wij wezen en dat er tusschen de ruilwaarde en den prijs bestaat, behoeft hierbij niet te worden gelet. De ruilwaarde laat zich kennen uit de hoeveelheid andere goederen, die men tegen eene bepaalde zaak kan inruilen. Daarmede hebben wij ons thans niet meer bezig te houden. Wat wij wenschen te weten is, hoeveel geld men voor het geheel of voor een deel der in het ruilverkeer aangeboden goederen kan erlangen. De vraag is, hoe de gemiddelde prijs der goederen bepaald wordt, de prijs, dien men op het oog heeft, wanneer men spreekt van „het prijsniveau“, „den algemeenen prijsstand“ of kortweg van „de prijzen“. Dien middenprijs zou men verkrijgen, wanneer men de prijzen van alle in het ruilverkeer aangeboden goederen bij elkaar kon optellen en de dan te verkrijgen som door het aantal der goederen kon deelen.

Valt het verschil tusschen ruilwaarde en prijs hier weg, de wet van vraag en aanbod blijft daarom toch gelden, zoowel ten opzichte van den gemiddelden prijs der goederen als ten opzichte van de koopkracht van het geld.

Nu moet echter worden opgemerkt, dat, wanneer wij de geheele, binnen de grenzen van het voor ons onderzoek afgeperkte gedeelte van het ruilverkeer aangeboden hoeveelheid goederen en de daarin als ruilmiddel fungeerende hoeveelheid geld tegen over elkaar stellen, de vraag naar alle goederen precies gelijk staat met het aanbod van geld en de vraag naar geld precies gelijk met het aanbod van goederen. Immers al degenen, die goederen tegen geld wenschen in te ruilen, vormen het totaal van hen, die geld aanbieden en degenen, die geld vragen, vormen het totaal van hen, die goederen aanbieden. Van die gelijkheid mogen wij nu gebruik maken om de vraag naar goederen te vervangen door het aanbod van geld en dan zien wij, dat de middenprijs afhankelijk is van de verhouding, waarin het aanbod van geld staat tot het aanbod van goederen, hetgeen geheel in overeenstemming is met de hoeveelheidtheorie, volgens welke „de prijzen” worden bepaald door de verhouding, waarin de in het ruilverkeer aangeboden hoeveelheid geld staat tegenover de daarin aangeboden hoeveelheid goederen.

Ofschoon hiermede, naar ik meen, het goede recht der hoeveelheidstheorie is aangetoond, schijnt het niet ongewenscht hieraan nog een paar opmerkingen toe te voegen.

Zoo zoude ik er wel op willen wijzen, dat men ten opzichte der koopkracht van het geld ook gebruik kan maken van de zoeven besproken gelijkheid tusschen de vraag naar geld en het aanbod van goederen. Men kan zeggen, dat de koopkracht van het geld wordt bepaald door het aanbod van goederen en het aanbod van geld, zoodat dan zoowel „de prijzen” als de koopkracht van het geld afhankelijk blijken te zijn van de verhouding tusschen aanbod van geld en aanbod van goederen, doch in omgekeerde rede. Vermeerdering of vermindering van het aanbod van goederen en vermeerdering of vermindering van het aanbod van geld werken dus niet arithmetisch doch geometrisch terug op de verhouding tusschen „de prijzen” en de koopkracht van het geld. In het dagelijksch leven wordt dit dikwijls voorbij gezien en de verandering, die b.v. door eene vermindering der hoeveelheid geld wordt gebracht in de verhouding, waarin de financieele positie van den crediteur staat tot die van den debiteur wordt niet altijd goed begrepen.

Stel: A heeft f 1000 te vorderen en B heeft f 1000 schuld. Vermindert nu de in het ruilverkeer aangeboden hoeveelheid geld tot op de helft, dan daalt het prijsniveau ook tot op de helft en zal A zijne schuldvordering innende voor de te ontvangen f 1000 tweemaal zooveel goederen kunnen kopen als vroeger, terwijl B om zijne schuld ad f 1000 te kunnen betalen tweemaal zooveel goederen zal moeten verkoopen. De verhouding, waarin hunne financiële posities tot elkander stonden, was oorspronkelijk $+ 1$ tot $- 1$, doch is nu geworden $+ 2$ tot $- 2$.

Eene tweede opmerking is deze. Men zal kunnen vragen, wanneer het waar is dat ten opzichte van alle in het ruilverkeer aangeboden goederen eene wijziging in de verhouding van de hoeveelheid aangeboden geld tot de hoeveelheid aangeboden goederen geometrisch terugwerkt op de verhouding tusschen het prijsniveau en de koopkracht van het geld, het ook waar moet zijn, dat die geometrische werking zicht moet doen gevoelen, waar het geldt de verhouding tusschen den prijs van een bepaald voorwerp b.v. koffie en de koopkracht van het geld. Dat is inderdaad ook het geval. Doch men houde daarbij in het oog 1°. dat dit alleen waar zal zijn, wanneer de vermeerdering van het aanbod van koffie niet gepaard gaat met eene vermindering van het aanbod van een ander ruilverwerp, zoodat de vermeerderde vraag naar geld tegen koffie om te ruilen niet wordt geneutraliseerd door eene vermindering van vraag naar geld in ruil tegen andere goederen; 2°. dat die geometrische werking zich alleen zal doen gevoelen ten opzichte van het artikel koffie. Stel, dat het aanbod van koffie bij gelijke vraag zoodanig vermeerdert, dat de prijs der koffie tot op de helft daalt, dan stijgt de koopkracht van het geld. Immers kan men voor f 100 eene zekere hoeveelheid goederen kopen plus 1 pond koffie, dan zal men bij daling van den koffieprijs tot op de helft, voor f 100 dezelfde hoeveelheid andere goederen plus 2 pond koffie kunnen kopen. Blijven dus, terwijl het aanbod van koffie grooter wordt, het aanbod van geld en het aanbod van alle andere goederen onveranderd, dan zal a de koffieprijs tot op de helft dalen, $\frac{1}{2}$ het prijsniveau der goederen zooveel dalen als de helft van het deel bedraagt, dat de aangeboden hoeveelheid koffie uitmaakt van het totaal der aangeboden

goederen, *c.* de koopkracht van het geld in evenredigheid stijgen doch alleen ten opzichte van den prijs der koffie. Dit punt is voor eene juiste toepassing der hoeveelheidstheorie niet van beteekenis ontbloot. In den strijd over de vraag of de daling der prijzen moet worden verklaard uit eene vermeerdering van het aanbod van goederen dan wel uit eene vermindering van het aanbod van geld, is het van groot gewicht te weten te komen of er ook artikelen zijn, waarvan kan worden geconstateerd, dat het aanbod er varr niet veel is vermeerderd en ook de vraag niet van belang is verminderd, terwijl toch de prijs aanzienlijk is gedaald. Is er zoo'n artikel aan te wijzen dan is daarmede ook het bewijs te leveren, dat de daling der prijzen het gevolg is van eene vermindering van het aanbod van geld. Omgekeerd kan uit de omstandigheid, dat b.v. het aanbod van graan en andere artikelen sterk is toegenomen wel worden geconcludeerd, dat zij heeft bijgedragen tot eene daling van den prijs dier artikelen en pro rata parte heeft kunnen leiden tot eene daling van het prijsniveau, doch geenszins dat die daling van het prijsniveau niet het gevolg is geweest van eene vermeerdering van de koopkracht van het geld, voortgesproten uit eene vermindering of althans uit eene minder sterke toename der hoeveelheid geld. Vermeerdering van het aanbod van enkele of zelfs van vele soorten van goederen kan het prijsniveau doen dalen, doch heeft geen invloed op den prijs der andere goederen, terwijl bij gelijksoortige artikelen de lagere prijs van het eene de vraag naar het andere doet verminderen. Daarmede behoeven wij ons echter hier niet bezig te houden.

Eindelijk zij het mij vergund nog op te merken, dat ik om het betoog niet te ingewikkeld te maken de snelheid van den geldsomloop buiten beschouwing liet, niettegenstaande zij een factor is, waarmede wel rekening moet worden gehouden. Immers, ofschoon bv. eene partij graan meermalen wordt omgezet, voor dat zij uit handen van den producent in handen van den consument gelangt, en dus ook meermalen het aanbod der goederen komt vermeederen, zal zij dit toch op verre na niet zoo dikwijls doen als eene partij voor het eerst in omloop gebracht geld het aanbod der ruilmiddelen versterkt. Nu brengt die omstandigheid de theorie wel niet in gevaar,

want deze stelt niet de hoeveelheden maar de aangeboden hoeveelheden goederen en geld tegenover elkaar, doch zij leert ons toch inzien, dat eene zelfs geringe vermeerdering of vermindering der ruilmiddelen van grooten invloed is op den algemeenen prijsstand der goederen.

Tot zoover de hoeveelheidstheorie. Ik heb getracht ze nader toe te lichten en het komt mij voor, dat zij thans een bevredigend antwoord geeft op de vraag, waarom de „prijzen“ bepaald worden door de verhouding, waarin de hoeveelheid in het ruilverkeer aangeboden goederen staat tegenover de hoeveelheid aangeboden geld. Neemt de hoeveelheid goederen toe, terwijl de hoeveelheid geld dezelfde blijft, dan dalen de prijzen. Geschiedt het omgekeerde, dan stijgen ze. Ze rijzen en dalen met dubbele kracht, ingeval tegenover vermeerdering der eene hoeveelheid vermindering der andere staat. Nemen beide hoeveelheden in gelijke mate toe of af, dan heeft er geene prijsverandering plaats. Nemen beiden in ongelijke mate toe of af, dan stijgen de prijzen, ingeval de hoeveelheid geld 't meest toeneemt of de hoeveelheid goederen 't meest vermindert, terwijl in de tegenovergestelde gevallen de prijzen dalen.

Het zijn de bimetallisten, die zich steeds op de hoeveelheidstheorie beroepen, doch onder hen zijn er velen, die haar blijkbaar of niet kennen, of niet begrijpen, althans er een verkeerd gebruik van maken. Zij roepen haar telkens te hulp om aan te toonen, dat er schaarschte van ruilmiddelen bestaat en die hulp kan zij niet verleenen. Er bestaat — en het blijkt noodig dit telkens te herhalen — groot verschil tusschen vermindering van aanbod van ruilmiddelen en schaarschte van ruilmiddelen. Of er vermindering van aanbod heeft plaats gevonden, wil ik straks onderzoeken; aan het bestaan van schaarschte kan zelfs niet worden gedacht.

Schaarschte van iets beteekent, dat er niet genoeg van voorhanden is om op voldoende wijze te voorzien in de bestaande behoefte. Nu behoeft het verkeer eene zekere hoeveelheid ruilmiddelen om alle transactiën gemakkelijk te kunnen afwikkelen. Is de beschikbare hoeveelheid daarvoor te gering dan zoude er schaarschte van ruilmiddelen zijn. Daarvan kan echter in onzen tijd en in onze maatschappij geen sprake

zijn. Zelfs al verminderde de hoeveelheid ruilmiddelen tot op de helft, dan zoude de overblijvende helft nog ten volle in de behoefte voorzien. Alleen zoude men voor de afwikkeling van hetzelfde ruilcontract voortaan slechts f 1 noodig hebben, terwijl er vroeger f 2 voor werd vereischt.

Schaarschte van eene bepaalde soort van ruilmiddel doet zich tengevolge van bizondere omstandigheden nog wel eens voor. Zoo onlangs in Italie het gebrek aan pasmunt. Dat is lastig, want dan gaat de afwikkeling der kleine transactien moeilijk. Maar schaarschte van ruilmiddel in het algemeen kent onze maatschappij niet. Zij wordt alleen gevonden bij die volken, wier ruilverkeer nog grootendeels zonder tusschenkomst van het geld plaats vindt. Nu is het wel waar, dat de bimetallisten, wanneer zij op geldschaarschte wijzen, en hunne tegenstanders, wanneer dezen het bestaan er van ontkennen, daarmede eene vermindering der hoeveelheid geld op het oog hebben, doch even waar is het, dat deze onjuiste uitdrukking tot het maken van verkeerde gevolgtrekkingen leidt. Wanneer men hoort, dat aan de bimetallisten wordt toegevoegd: hoe kunt gij spreken van schaarschte van ruilmiddelen, wanneer gij ziet, dat het geld zich in de kelders der banken ophoopt, dan blijkt, dat dit antwoord alleen kon worden gegeven doordien de uitdrukking: «schaarschte van ruilmiddelen» onjuist was gekozen. Was eenerzijds gezegd: door de vermindering van het aanbod van ruilmiddelen is de koopkracht van het geld grooter geworden, dan had anderzijds de groote voorraad geld der banken niet kunnen worden aangehaald als een bewijs voor het tegendeel. Die groote voorraad bewijst toch niets anders, dan dat tengevolge eener inkrimping van het crediet het kapitaal zich in minder ruime mate dan anders ter beschikking van handel en nijverheid stelt. De redactie van «the Economist» het gezaghebbend financieel orgaan van Engeland, wijst hen, die op vermeerdering der hoeveelheid ruilmiddelen aandringen, telkens op het vele goud in de kelders der Engelsche bank aanwezig. Die voorraad was bv. op 14 Jan. 1885 21 millioen pd. st. en op 9 Jan. 1895 34 millioen pd. st. Wijst dit echter op ruimte van geld? Geenszins. Tegen al dat meerdere goud zijn bankbiljetten in omloop. Het ligt niet werkeloos in de kelders der bank, het doet door tusschenkomst van de zijne plaats ver-

vangende bankbiljetten even goed dienst als ruilmiddel, als wanneer het zelf in circulatie was geweest.

Geldschaarschte moet buiten kwestie blijven. Hier geldt de vraag, of de daling der prijzen, die het gevolg moet zijn eener wijziging in de verhouding tusschen de hoeveelheid aangeboden geld en de hoeveelheid aangeboden goederen veroorzaakt is door eene vermindering van het aanbod van geld of door eene buitengewoon sterke vermeerdering van het aanbod van goederen.

II.

Dat er sedert 1871—75 eene vrij gevoelige prijsverlaging is ingetreden wordt door niemand ontkend. Wel bestaat er groot verschil van meening over het aantal percenten, dat voor die verlaging moet worden aangegeven. Op dien strijd wil ik hier niet ingaan. Genoeg zij het er aan te herinneren, dat de taxatiën varieeren tusschen 16 en ongeveer 50 pCt. Het hangt natuurlijk af van het tijdstip, waarop men begint te rekenen en het tijdstip, waarop men zijne rekening afsluit en het hangt ook veel af van de methode, die men bij het samenstellen der prijsstatistiek volgt. Een onzer grootste autoriteiten op economisch en wel speciaal op financieel-economisch gebied, Mr. N. G. Pierson, schreef in het Septembernummer van «de Gids» van 1894 een van een veelzijdig onderzoek getuigend artikel over «Goudschaarschte» waarin wordt betoogd, dat de prijsverlaging der goederen niet kan worden toegeschreven aan eene schaarschte van goud. Op dit artikel ¹⁾ van de hand van een algemeen met betrekking tot deze materie deskundig geacht schrijver, zal ik nog wel eens terug moeten komen, omdat

¹⁾ Onvermeld dient hier niet te worden gelaten het reeds aangehaalde artikel in «de Economist» van professor d'Aulius de Bourouill over den tegenwoordigen stand van het muntvraagstuk. Het bevat meerdere en daaronder m. i. zeer juiste opmerkingen omtrent enkele voor en tegen het bimetallisme aangevoerde argumenten, het doet schrijver's bezwaren kennen tegen de middelen aangeprezen om tot eene verhooging van den zilverprijs te geraken, doch het is blijkbaar niet met de bedoeling geschreven om het muntvraagstuk à fond te behandelen.

ik mij op verschillende punten niet heb kunnen laten overtuigen door het daarin geleverd betoog. Zoo ook niet, waar de geachte schrijver ons voorrekent, dat die prijsverlaging slecht 16 pCt. zou bedragen. Een bezwaar, dat tegen zijne berekening moet gelden is, dat daarbij de periode 1871—1875 als eene periode van groote opwinding, als de Gründer periode buiten rekening wordt gelaten en dat er dan op wordt gewezen, hoe de prijzen van 1861 tot 1883 ongeveer dezelfde zijn gebleven, terwijl er eindelijk van 1885 tot 1891 slechts eene daling zou hebben plaats gevonden van ongeveer 16 pCt. Nu is het betoog gericht tegen hen, die aan goudschaarschte als gevolg der veranderingen op het gebied van het muntwezen den treurigen toestand wijten, waarin landbouw, handel en nijverheid verkeerden, en die dus voor hun betoog wel moeten beginnen met het tijdstip, waarop die wending in de muntpolitiek van meerdere staten een aanvang heeft genomen en dat is geweest het jaar 1871, toen Duitschland van den zilveren tot den gouden standaard overging. Mr. Pierson meent er uitdrukkelijk de aandacht op te moeten vestigen, dat er van 1850 tot 1870 eene belangrijke stijging der prijzen heeft plaats gevonden, doch doet dit wel iets ter zake tegenover hen, die beweren, dat van 1871 af de daling der prijzen zooveel ellende heeft veroorzaakt? In de derde plaats schijnt het mij niet verdedigbaar om de prijsstatistiek in 1891 af te sluiten, wanneer men in September 1894 over het min of meer der daling zijne meening op het papier zet. Juist in de jaren 1891 tot 1894 is die daling zeer gevoelig geweest. We behoeven maar op enkele zeer belangrijke artikelen b.v. op granen, suiker, thee, ijzer, katoen en wol te letten om daarvan ten volle te worden overtuigd ¹⁾).

¹⁾ Het bekende Index-number van The Economist daalde van 1 October 1893 tot 1 Januari 1895 van 2133 tot 1923, dus 10 pCt, of in verhouding tot 2947 het hoogste Index-number dat in 1873 werd verkregen ongeveer 7 pCt. Dat voor de koopkracht van het geld het Index-number van the Economist een niet altijd betrouwbaar maatstaf is, geef ik gaarne toe, maar men ontzegge het niet alle bruikbaarheid. Het betreft wel is waar slechts 22 artikelen, doch het zijn de belangrijkste. Door er minder belangrijke aan toe te voegen verbetert men de zaak niet.

Evenwel, hoe belangwekkend de prijsstatistiek en hare bewerking ook mogen zijn, ik zal er met het oog op mijn bestek niet verder bij kunnen stilstaan. Professor Pierson's artikel geeft daaromtrent een duidelijk en belangwekkend overzicht. Neemt men het tijdvak 1870—1894 dan zal men zeker niet ver van de waarheid verwijderd zijn, wanneer men de daling op 30 à 40 pCt. schat. Voor de behandeling van ons onderwerp doet het er weinig toe af de sterkte dier daling nauwkeurig te kennen. Ze moge 10 pCt. meer of minder bedragen, vast staat het dat zij zeer belangrijk is geweest. Ons is het er om te doen te weten, waardoor zij is veroorzaakt. De bimetalisten en hen napratende schier alle agrarische partijen in Europa schrijven haar toe aan den toestand, waarin door verschillende maatregelen op wetgevend gebied het muntwezen is geraakt, terwijl hunne tegenstanders en ook Mr. Pierson haar verklaren uit eene sterk vermeerderde productie van goederen, het gevolg van verbeteringen in het transportwezen en op mechanisch gebied aangebracht, als ook van uitvindingen die ten bate der nijverheid op wetenschappelijk terrein zijn gedaan. Wie hunner heeft de waarheid? Maakt men gebruik van hetgeen door de hoeveelheidstheorie wordt aangetoond, dan kan die belangrijke daling slechts worden verklaard door eene ook belangrijke wijziging, die er moet hebben plaats gevonden in de verhouding, waarin in 1871—1875 de hoeveelheid in het ruilverkeer aangeboden goederen stond tot de hoeveelheid in het ruilverkeer aangeboden geld en dan moet deze wijziging zijn geweest in het voordeel der hoeveelheid goederen en in het nadeel der hoeveelheid geld.

Wat in iederen strijd valt op te merken, althans wanneer die strijd zich niet bepaalt tot het eenvoudig wisselen van gedachten, doch in agiteeren ontaardt, gelijk dit ontegenzeggelijk het geval is geweest met den strijd over het bimetalisme, is, dat beide partijen er zich toe laten verleiden meer te willen bewijzen, dan noodig is, en dit moet dunkt mij ook hier worden geconstateerd. De eene partij heeft slechts een open oog voor alles, wat in het maatschappelijk verkeer als achteruitgang kan worden aangemerkt. De voortwoekering van het socialisme, de werkeloosheid, de klimmende uitgaven voor armenzorg, de verliezen door den handel geleden en de moei-

lijke dagen, die nijverheid en landbouw doorleven, dit alles stelt zij op den voorgrond en schrijft zij uitsluitend toe aan de daling der prijzen, die op hare beurt weer enkel en alleen wordt verklaard door schaarschte van geld.

De tegenpartij eischt dan ook terecht, dat er eens op de keerzijde der medaille wordt gelet. Dat de voedingsmiddelen, trouwens de meeste middelen van eerste levensbehoefte goedkoop zijn is dan toch een voordeel; dat er al meer en meer in het belang der volksklasse wordt tot stand gebracht is dan toch geen nadeel; dat door den aanleg van spoorwegen, en het tot stand brengen van stoomvaartlijnen de verkeersaderen zijn verruimd is toch der maatschappij ten goede gekomen; en inderdaad, het valt niet te loochenen, dat er sedert 1871—75 veel is tot stand gebracht, dat van vooruitgang getuigt. Maar ook deze partij laat zich meeslepen in het vuur van den strijd en laat zich verleiden tot het gebruiken van wapenen, die haar maar al te gemakkelijk uit de hand kunnen worden geslagen. Tegenover den door de bimetallisten beweerden achteruitgang van handel, nijverheid en landbouw wijst zij op den enormen vooruitgang in de statistieken van uit- in- en doorvoer, die van steeds grootere handelsomzetten getuigen; zij wijst op de sterk toenemende productie van nijverheids- en landbouw-artikelen, een gevolg van eene verbeterde en doelmatiger methode van werken op beider gebied. Zij vergeet echter, dat het noch handel, noch nijverheid, noch landbouw om meerderen omzet en grooter productievermogen te doen is. Hier is het hoofddoel voordeel te behalen en de achteruitgang der prijzen heeft der bereiking van dat doel in den weg gestaan.

Hoe, zegt die tegenpartij verder, kan men van goudschaarschte spreken, wanneer wij zien, dat de rentestandaard steeds meer daalt en het disconto op de open markt te Londen tot op $\frac{5}{8}$ pCt. is teruggegaan. Maar ook dit argument, hoe geschikt ook om het groote publiek wat zand in de oogen te strooien, blijkt, wat nader bezien, in het geheel niet steekhoudend te zijn. Al wat op die wijze in zoo ruime mate wordt aangeboden is in den vorm slechts geld, in werkelijkheid is het kapitaal, kapitaal, dat angstig geworden door de groote verliezen, die het handel, nijverheid en landbouw ziet lijden, zich terugtrekt en zich slechts voor eene tijdelijke en bij

uitstek solide geldbelegging aanbiedt. Niet van overvloed van ruilmiddelen, maar van een geschokt crediet en van het zich terughouden van het kapitaal is die lage disconto-rente een bewijs. De fout ligt in het niet goed onderscheiden tusschen 1° goud en geld, 2° geld en kapitaal, 3° de koopkracht van het geld en de rente van onmiddelijk beschikbaar, dadelijk terugvorderbaar, maar ook dadelijk aflosbaar kapitaal. De koopkracht van het geld is klein, wanneer de prijzen hoog zijn, groot, wanneer ze laag zijn; de disconto-rente is hoog, wanneer er ter belegging op korten termijn, veel kapitaal wordt gevraagd en weinig aangeboden, daarentegen laag, wanneer er veel van wordt aangeboden en weinig van wordt gevraagd. Men ziet dikwijls eene hooge disconto-rente, wanneer de koopkracht van het geld gering is, en eene lage disconto-rente, wanneer de koopkracht van het geld groot is.

In 1873, toen de prijzen zeer hoog waren, dus het geld weinig koopkracht had, was het disconto der Engelsche Bank gemiddeld 4.79½ pCt; in 1894, toen de prijzen zeer laag waren en de koopkracht van het geld dus groot was, disconteerde de Engelsche Bank gemiddeld tegen 2.14½ pCt. 1).

Laat hierdoor echter op voldoende wijze zijn aangetoond, dat de van weerszijden geleverde betoogen evenmin van eenzijdigheid als van overdrijving zijn vrij te pleiten en dan ook dikwijls meer een politiek dan een zuiver wetenschappelijk karakter dragen. Wij kunnen ons buiten dien strijd houden. Ons is het er om te doen te trachten met behulp der hoeveelheidstheorie na te gaan of inkrimping van het ruilmiddel, dan wel toeneming der productie van goederen als de hoofdoorzaak der geconstateerde prijsverlaging moet worden aangewezen. Reeds hiervoor heb ik er op gewezen, dat men bij de behandeling dezer theorie onder het geld alles moet begrijpen, wat als ruilmiddel dienst doet, en niet enkel het eigenlijk gezegde geld. Dat doende, doet men de theorie onrecht aan, maar nog erger miskent men haar, wanneer men zijne aan-

1) Professor d'Aulnis de Bourouill noemt het terecht eene cirkelredeneering, wanneer men gemis aan ondernemingsgeest aan goudschaarschte en goudschaarschte aan gemis aan ondernemingsgeest toeschrijft. t. a. p. pag. 82.

dacht beperkt tot een onderdeel van het eigenlijk gezegde geld en alleen het goud in den kring zijner beschouwingen toelaat. Toch wordt dit door zeer vele schrijvers gedaan en over het al of niet bestaan eener „goudschaarschte“ wordt het drukst gedebatteerd. Bij de voorstanders van bimetallisme vindt men haast zonder uitzondering de daling der prijzen verklaard door een verminderd aanbod van goud, het gevolg eener verminderde productie en door eene vermeerderde vraag naar goud, het gevolg van den overgang in sommige staten van den zilveren tot den gouden standaard. Aan het zilver, een ander onderdeel van het geld, wordt ook nog wel de aandacht geschonken, wanneer men er op wijst, dat het niet langer tot de munt wordt toegelaten en dus het aanbod van eigenlijk gezegd geld niet meer helpt vermeerderen, doch op de andere geldsoorten en ruilmiddelen wordt maar zelden gelet. Nu zijn de bimetallisten de aanvallers, terwijl behoud van het status quo wordt verdedigd door mannen als Soetbeer, Giffen en Bertram Currie, door de redactie van den Engelschen Economist en ook eenigermate door Mr. Pierson, al erkent hij dan ook zelf in zijne jeugd wel wat te hebben „gebimetalliekt“ en sedert nog niet van meening te zijn veranderd. Verklaarbaar is het wel, dat de laatsten zich hebben laten verleiden den strijd juist daar te voeren, waar de tegenpartij zich het sterkst waant, maar naar mijn inzien is dit verkeerd en behoort er niet over de goud- en zilverquaestie te worden gedebatteerd, doch over de vraag of het ruilverkeer binnen den kring der goudlanden in verhouding tot het aanbod van goederen te beschikken heeft over eene meerdere of mindere hoeveelheid ruilmiddelen. Wanneer de hoeveelheidstheorie, gelijk ik meen te hebben aangetoond, juist is, dan is het niet de hoeveelheid goud, of goud en zilver, die moet worden gemeten tegen de hoeveelheid aangeboden goederen, doch de hoeveelheid geld, geld niet in de beteekenis van munt- en muntmateriaal, ook niet in die van wettig betaalmiddel, doch geld als synoniem met ruilmiddel, geld dus vereenigd met al zijn surrogaten, met papiergeld, met bankpapier, met checks en met overschrijvingen in rekening-courant.

Niet het harde geld alleen, doch ook zijn plaatsvervangers zijn het, die zich met hem vereenigd in het ruilverkeer aan-

bieden om tegen goederen te worden verwisseld. Zij allen te zamen vormen het totaalquantum ruilmiddel, dat wordt gevraagd voor alle te koop geboden goederen.

Om nu te kunnen aanwijzen, waardoor de sedert 1871—5 ingetreden daling der prijzen is ontstaan, zou men de destijds in ruilverkeer aanwezige hoeveelheid ruilmiddel en de daartegen overstaande hoeveelheid aangeboden goederen, onder cijfers gebracht, moeten kunnen vergelijken met de daarmede corresponderende thans aanwezige hoeveelheden. Ik behoef zeker niet te zeggen, dat daaraan in de verste verte niet kan worden gedacht. Wat de hoeveelheid goederen destijds en thans aangeboden betreft, daarvan heeft het zeker niemand gewaagd eene taxatie zelfs maar te beproeven. Het eenige, wat daaromtrent kan worden gezegd, is dat het hoogstwaarschijnlijk is, dat die hoeveelheid in de jaren 1871 tot 1894 belangrijk is vermeerderd. Niet alleen mag dit worden afgeleid uit den grooten vooruitgang op technisch gebied, die in dit tijdvak aan de industrie is ten goede gekomen, alsmede uit het feit, dat groote uitgestrektheden land in cultuur zijn gebracht en het mijnwezen zich krachtig heeft ontwikkeld, ook de statistieke gegevens over den in- en uitvoer van goederen en over de consumptie verzameld getuigen allen van eene sterk toenemende productie. Daaromtrent bestaat dan ook geen verschil van meening. Evenzeer is men er van overtuigd, dat die toename het gevolg is van den natuurlijken gang der zaken, waarin evenmin kan als mag worden ingegrepen.

Met eene taxatie der hoeveelheid ruilmiddelen is het wel wat beter gesteld en aangezien het in 's menschen macht ligt die hoeveelheid te vermeerderen of te verminderen, laat het zich verklaren, dat hier het vereenigingspunt wordt gevonden zoowel van hen, die er zich toe bepalen de resultaten van hun onderzoek mee te deelen, als van hen, die hunne denkbeelden ontwikkelen omtrent het aanbrengen van verbetering in den bestaanden toestand. Op die plannen tot verbetering kan straks nog even teruggekomen worden. Voor ons onderwerp echter is het hoofdzaak aan te wijzen, wat er omtrent eene toe- of afname der hoeveelheid ruilmiddelen kan worden geconstateerd. Ook hier moet al dadelijk weer worden opgemerkt, dat een

zeer belangrijk gedeelte van de ruilmiddelen, waarover in het maatschappelijk verkeer wordt beschikt, aan iedere contrôle ontsnapt. Het is dat gedeelte, dat bestaat uit checks en overschrijvingen in rekening-courant. Cijfers, die tot eene taxatie van het totaal-bedrag dezer ruilmiddelen zouden kunnen leiden, ontbreken ons geheel, we moeten ons hier tevreden stellen met opmerkingen van algemeenen aard. Van checks kan men zeggen, dat ze slechts eene rol van beteekenis vervullen in die groote handelscentra, waar het bank- en wel speciaal het deposito-wezen zich krachtig heeft ontwikkeld, terwijl overschrijvingen in rekening-courant in den regel slechts worden gebruikt voor de liquidatie van tusschen groothandelaren aangegane transactiën.

Gelijk van iedere soort ruilmiddel, van het goudgeld zoowel als van het zilvergeld, de pasmunt en het papiergeld, afzonderlijke diensten worden gevorderd, zoo is ook voor checks en rekening-courant transporten de werkring beperkt. Voor checks is die beperking zelfs geografisch aan te wijzen. Men kan zeggen, dat ze in Engeland eene hoofdrol onder de ruilmiddelen vervullen. In de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en in die Engelsche kolonien, waar het handelsverkeer op een hoogen trap van ontwikkeling staat, wordt er een ruim gebruik van gemaakt, maar b.v. in Frankrijk, Duitschland en ook ten onzent wil men van checks nog maar weinig weten. Vermeerdering van het bedrag aan checks in omloop is er zeker wel, doch in welke mate is niet te begrooten. Men is om de vermeerdering van het gebruik van checks aan te toonen gewoon te wijzen op de grootere omzetten bij de clearinghouses. Ik geloof echter, dat men dit ten onrechte doet. Die grootere omzetten leveren het bewijs, dat er van de clearinghouses meer gebruik wordt gemaakt zoodat er daàr meer checks ter uitwisseling worden ontvangen, maar daaruit volgt nog niet, dat er bij het publiek meer checks in omloop zijn. De omstandigheid, dat er van den beginne af aan een steeds grooter omzet bij de clearinghouses plaats vond, doch dat er in de laatste jaren wel eens eene vermindering valt op te merken, wijst er op, dat van deze instellingen, die nog betrekkelijk jong zijn, eerst onlangs ten volle gebruik is gemaakt en moet het verminderen of althans niet vermeerderen der

omzetten worden aangemerkt als het bewijs, dat ze het toppunt van ontwikkeling hebben bereikt.

Ook bestaat er m.i. geen twijfel of het gebruik van rekening-courant transporten is sedert 1871 grooter geworden. In Duitschland is dit zeer zeker het geval, sedert de Reichsbank het giro-verkeer in de hand heeft genomen en er geen handels-huis van eenige beteekenis meer in Duitschland bestaat, dat niet bij de Reichsbank zijn giro-conto heeft. Ofschoon in mindere mate heeft in Nederland hetzelfde plaats gevonden, sedert de Nederlandsche bank het voor particulieren zooveel gemakkelijker heeft gemaakt met haar in rekening-courant te staan.

Tegenover deze opmerkingen, die er toe leiden tot eene vermeerdering der hoeveelheid van deze ruilmiddelen te besluiten staat echter eene overweging, die er tegen waarschuwt die vermeerdering te overschatten. Zij is, dat wij hier te doen hebben met bij uitstek fiduciaire ruilmiddelen, die dus alleen dan in het ruilverkeer worden opgenomen, wanneer het publiek vertrouwen stelt in hem, die ze aanbiedt. Voor zoover dit nu zijn staats- of geprivilegieerde wisselbanken levert dit geen groot bezwaar, doch worden deze ruilmiddelen door andere banken of door het publiek aangeboden, dan wordt de crediet-kwestie gesteld en zal men, tenzij in bijzondere omstandigheden, maar liever een ruilmiddel vorderen, dat voor den houder geen risico oplevert. Het crediet moet aan deze ruilmiddelen de opneming in het verkeer verschaffen. Krimpt het crediet in, en ik vrees geen tegenspraak, wanneer ik beweer, dat dit in de laatste jaren het geval is geweest, dan moet dit op den omloop van checks en het gebruik van rekening-courant transporten nadeelig hebben gewerkt.

Tegenover de bimetallisten laat men deze ruilmiddelen in steeds grooter aantal militeeren. Of het echter, indien ze konden worden geteld, zoude blijken, dat ze zooveel meer manschappen in het veld kunnen brengen dan vroeger, schijnt aan gegronnen twijfel onderhevig.

In tegenstelling met deze ruilmiddelen kan men deze hoeveelheden papiergeld in 1871—5 en thans in omloop vrij nauwkeurig bepalen. Onder papiergeld wordt gewoonlijk slechts de door den staat uitgegeven schatkist-biljetten b. v. onze muntbiljetten, de Deutsche Kassensscheine en de Amerikaansche

greenbacks verstaan. Wij kunnen er echter ook het bankpapier onder begrijpen, n.l. voorzoover dit niet door munt of muntmateriaal is gedekt. Namen wij de geheele hoeveelheid circuleerend bankpapier in onze berekening op en niet enkel dat deel, waartegen geen zilver of goud bij de bank in kas is, dan zouden wij om niet eenzelfde post tweemaal in rekening te stellen, bij de bespreking van het uit edel metaal bestaande ruilmiddel, de hoeveelheid goud en zilver bij de emissiebanken in kas in aftrek moeten brengen.

Het ligt geenszins in mijne bedoeling eene nauwkeurige rekening op te stellen van al het papiergeld, dat op de beide ter vergelijking gekozen tijdstippen als ruilmiddel dienst deed. Het is voldoende de belangrijkste posten te memoreeren. Op eenige millioenen meer of minder komt het trouwens volstrekt niet aan.

Maken wij een aanvang met Engeland, dan hebben wij ons alleen bezig te houden met bankpapier. Op zicht betaalbare schatkistbiljetten zijn er niet in omloop. De uitgifte van ongedekt bankpapier is in Engeland tot eene vaste som beperkt. In 1844 is die som voor iedere bank afzonderlijk vastgesteld, en is er tevens bepaald, dat mochten er onder de emissiebanken zijn, die in den loop der jaren van hun privilege afstand deden, het aan dezen voor de ongedekte uitgifte van bankpapier toegestaan bedrag slechts voor $\frac{2}{3}$ gedeelte zou aangroeien aan het bedrag, dat voor de Engelsche bank op 14.000.000 pdst. werd bepaald. Aangezien nu in December 1869 de Engelsche bank voor een bedrag van 15.000.000 pdst en in 1894 voor een bedrag van 16.800.000 pdst. of 1.800.000 pdst. meer ongedekt bankpapier in omloop mocht brengen, is het totaal bedrag met de helft van dit laatste cijfer, dus met 900.000 pdst. of f 10.800.000. verminderd.

Overstekende naar Frankrijk vinden wij ook daar geen door den staat uitgegeven papiergeld in omloop. Daarentegen is de hoeveelheid bankpapier daar te lande in circulatie zeer groot, doch het ongedekte gedeelte weer zeer klein. Gingen wij eene vergelijking maken tusschen de ongedekte circulatie in de jaren 1871—3 en de tegenwoordige, dan zouden wij tot het resultaat komen, dat er thans voor een bedrag van eenige milliarden francs minder in omloop is.

We mogen die vergelijking echter niet maken, omdat we

hier met een geheel exceptioneelen toestand te doen hebben, het gevolg der betaling van de 4 milliarden oorlogsschatting aan het Duitsche rijk. Beter doen wij door b.v. de staten der Fransche bank van 14 October 1869 en 11 October 1894 naast elkaar te leggen en dan zien wij, dat tegen 146 miljoen francs in 1869 thans daarvan 329 millioens francs in omloop zijn. Eene vermeerdering dus van dit ruilmiddel met 183 miljoen francs of f 88.000.000.

In Deutschland circuleert zoowel eigenlijk gezegd papiergeld (Kassenscheine) als bankpapier. Het recht om Kassenscheine uitgegeven hadden vroeger de verschillende staten, thans alleen het rijk en wel tot een bedrag van niet meer dan 120 miljoen mark. Ook het privilege der banknoten-uitgifte was door de verschillende staten aan een groot aantal banken toegekend, doch door de oprichting eener rijksbank is daarin eveneens verandering gebracht en zijn er behalve deze instelling nog slechts zeven banken over, wier biljetten in het Duitsche rijk in omloop zijn. Volgens eene opgaaf van Soetbeer ¹⁾ bedroeg in Deutschland (Elzas en Lotharingen er buiten gerekend) de omloop van papiergeld en ongedekt bankpapier in 1869 483 miljoen mark, terwijl in 1893 volgens het Statistischches Jahrbuch ²⁾ nog maar in omloop waren 120 miljoen mark Kassenscheine en 186 miljoen mark ongedekte bankbiljetten, eene vermindering dus van 176 miljoen mark of f 105.000.000.

Ook in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika hebben wij te doen met staatspapiergeld, legal tender notes en bankpapier, national banknotes. Buitendien doen er de certificaten door de Treasury afgegeven voor gedeponoord zilver en goud dienst als ruilmiddelen. In 1870 waren er o. a. in omloop voor 356 miljoen dollars aan greenbacks, voor 40 miljoen dollars aan zoogenaamd fractional currency en voor 300 miljoen dollars aan biljetten der nationale banken. Mulhall ³⁾ taxeert de geheele hoeveelheid papieren ruilmiddel in 1870 in circulatie op 763 miljoen dollars en de voorraad specie

¹⁾ Litteraturnachweis pag. 305.

²⁾ Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich 1894.

³⁾ The dictionary for the Statistics 1892.

in de schatkist en bij de banken aanwezig op 134 miljoen dollars, latende dus een saldo van ongedekt bankpapier over groot 629 miljoen dollars.

Voor 1890 luiden Mulhall's schattingen geheel anders, nl. 998 miljoen dollars voor de uitgifte van papiergeld en 1099 miljoen dollars voor in de Treasury en bij de banken aanwezige specie. In plaats van een ongedekt saldo groot 629 miljoen dollars dus een surplus van specie groot 101 miljoen dollars.

Van waar deze enorme verandering? Wat het staatspapiergeld aangaat valt er te vermelden, dat door intrekking de greenbacks van 356 tot op 346 miljoen dollars zijn verminderd en de notes voor fractional currency van 40 op 7 miljoen dollars. Daarentegen heeft er eene belangrijke vermeerdering plaats gevonden van treasury certificates, doch aangezien deze geheel door edel metaal zijn gedekt heeft dit geen invloed op het saldo. Ook de circulatie van bankpapier is verminderd. Het recht van uitgifte wordt in de Vereenigde Staten verleend aan die banken, die zich aan eene zekere staatscontrôle onderwerpen, voor het bedrag harer uitgifte staatsfondsen deponeren berekend tot den koers van 90 pCt. en bovendien 5 pCt. van het bedrag der uitgegeven bankbiljetten in wettig betaalmiddel storten in de kas van den staat, waartegen deze de verplichting op zich neemt de bankbiljetten ten allen tijde tegen wettig betaalmiddel in te wisselen. De nationale banken hadden echter over het bedrag der in omloop gebrachte biljetten eene belasting te betalen van 1 pCt. per jaar. Dat leverde in den eersten tijd, toen ze van de gedeponeerde staatsobligatien 6 pCt. rente maakten, geen bezwaar op, doch toen de schatkist al spoedig op veel gunstiger voorwaarden geld kon leenen en zelfs de nationale banken er toe kon noodzaken 2 pC. obligatien in te koopen en in dépôt te geven, ging het voordeel aan de bankbiljetten-uitgifte verbonden zoo goed als geheel verloren. Vandaar dat er banken waren, die van het privilege afstand deden, terwijl vele andere het slechts pro forma aanhielden. De circulatie van bankpapier verminderde dan ook gaandeweg tot in 1890, toen zij nog maar ongeveer 130 miljoen dollars bedroeg. Sedert is het bedrag echter weer grooter geworden.

Het laatste mij bekende cijfer is van October 1893, toen de circulatie van de biljetten der nationale banken eene som van 208 millioen dollars vertegenwoordigde.

Tegenover eene vrij belangrijke vermindering van het papieren ruilmiddel staat eene aanzienlijke vermeerdering der hoeveelheid specie bij de Treasury en bij de banken in kas. Bij de Treasury is die vermeerdering het gevolg van twee omstandigheden. Ten eerste is de regeering sedert 1882 verplicht eene som van 100 millioen doll. in goud beschikbaar te houden voor de inwisseling der greenbacks. Ten tweede hadden de Blandbill en de Sherman's act tot gevolg, dat de schatkist tot overstromen toe met zilver werd gevuld. Evenwel, tegen dat zilver werden door de Treasury zilvertificaten uitgegeven, zoodat, waar wij eene becijfering maken van de ongedekte papiercirculatie, zoowel het zilver als de er tegen uitgegeven certificaten buiten rekening kunnen worden gelaten.

De vermeerdering van den kasvoorraad der banken heeft eene andere oorzaak. Zij is gelegen in eene zeer krachtige ontwikkeling van het deposito-verkeer bij de nationale banken. In 1870 vormden de door particulieren bij de banken à deposito gegeven gelden een totaal bedrag van ongeveer 500 millioen doll., in 1893 reeds een totaal bedrag van 1764 millioen. Nu zijn de banken bij de wet verplicht een deel der depositogelden in wettig betaalmiddel beschikbaar te houden. Dat deel is niet voor alle banken even groot, doch het bedraagt gemiddeld ongeveer 20 pCt. Het ligt echter voor de hand, dat de banken¹, wanneer zij er voor moeten waken, dat die wettelijk vastgestelde reserve onaangetast blijft, eene som in kas moeten houden, die aanzienlijk hooger is. In den regel is de kasvoorraad der nationale banken dan ook grooter dan 25 pCt. van het bedrag der bij haar gedeponeerde gelden. Men mag dan ook veilig aannemen, dat de nationale banken, die in 1870, toen de verplichtingen betreffende het houden eener reserve nog geheel anders waren geregeld, ongeveer 160 millioen doll. in kas hadden, in 1893 een kasvoorraad hadden van minstens 440 millioen. Wel zijn daaronder ook legal tender notes begrepen, doch dit doet niet ter zake, immers, zoolang ze als verplichte dekking dienst doen, zijn ze aan het ruilverkeer onttrokken.

Dit alles bij elkaar genomen doet ons vertrouwen, dat wij een niet te hoog cijfer noemen, wanneer wij de som, waarmede de hoeveelheid ongedekt papiergeld in de Vereenigde Staten is verkleind, begrooten op 500 millioen dollars of f 1.250.000.000

Met de papiergeldcirculatie in de overige staten behoeven wij ons niet bezig te houden. In Rusland, Oostenrijk, Hongarije, Griekenland, Italië, Spanje, Portugal, Brazilië en de Argentijnsche Republiek hebben de staats- en banknoten gedwongen koers. Die staten behooren dus tot de categorie der papierlanden, gelijk Britsch-Indië ¹⁾ China en Mexico behooren tot de zilverlanden. De prijzen der goederen zijn daar of papier- of zilverprijzen, zoodat de prijsbeweging er ook nauw verband houdt met de meerdere of mindere uitgifte van papiergeld en het toestroomen of wegvloeiën van zilver. Wij hebben ons onderzoek beperkt tot dat gedeelte van het ruilverkeer, dat zich van het goud als waardemeter bedient en gebruik maakt van ruilmiddelen, die het goud tot basis hebben. Daarom hebben wij op de papier- en zilverlanden slechts te letten, voor zoover zij door aan- of verkoop van goud de hoeveelheid van dat metaal in de goudlanden doen verminderen of vermeerderen en wat het zilver betreft, voor zoover zij door aankoop van het in de goudlanden als wettig betaalmiddel circuleerend zilvergeld in die landen eene vermindering doen ontstaan der hoeveelheid ruilmiddelen.

De kleinere staten kunnen wij wel voorbij gaan. De vermeerdering of vermindering der circulatie van papiergeld in die staten wijzen cijfers aan, die gerust kunnen worden verwaarloosd. Gelijk ik reeds opmerkte, het komt op eenige millioenen meer of minder niet aan. Voldoende zij het te constateeren, dat de hoeveelheid van dit ruilmiddel ongeveer verminderd is:

in Engeland met	f	10.800.000
in Duitschland met	"	105.000.000
in de Vereenigde Staten met	"	1.250.000.000
te zamen met	f	<u>1.365.800.000</u>

¹⁾ Britsch Indië behoort, sedert ook daar de aanmunting van zilver gestaakt is, eigenlijk tot de papierlanden te worden gerekend.

Trekt men hier van af eene vermeerdering in Frankrijk met f 88.000.000, dan blijft er eene vermindering over van f 1.277.800.000.

Laat ons nu overgaan tot het goudgeld. Bij het onderzoek naar de vermeerdering of vermindering, die de hoeveelheid van dit ruilmiddel sedert 1871—1875 heeft ondergaan, kan men van eene andere methode gebruik maken, dan zoeven werd gevolgd. Men kan nl. vragen: hoeveel is er van dit metaal in het bedoelde tijdvak geproduceerd en welk deel van die productie heeft tot vermeerdering van de in het ruilverkeer aangeboden hoeveelheid geld bijgedragen?

Aan de samenstelling eener nauwkeurige statistiek betreffende de goudproductie is er vrij wat zorg besteed. Statistici van naam als Soetbeer, Giffen, Jurascheck en Haupt geven ons cijfers, die niet veel van elkander verschillen en ook niet veel afwijken van hetgeen daaromtrent is opgeteekend in de muntverslagen jaarlijks te Washington gepubliceerd. Men mag aannemen, dat de goudproductie in de jaren 1850—1870 heeft bedragen ongeveer 209000 kgr. per jaar. Van af 1850—1870 tot en met de jaren 1881—1885 gaat die productie gestadig achteruit. Het gemiddelde der laatstgenoemde vijf jaren was nog maar 149000 kgr. Van toen af, voor een goed deel ten gevolge der ontginning van de goudvelden in Zuid-Afrika, stijgt de jaarlijksche opbrengst weer om in 1893 het cijfer van 229000 kgr. te bereiken. Het gemiddelde der jaren 1850—1870 was 209000 kgr., dat der jaren 1870—1890 slechts 167000 kgr. eene vermindering dus van ongeveer 20 pCt. De juistheid dezer cijfers aannemende komt men tot eene goudproductie in de jaren 1870—93 van ongeveer vier millioen kilogram.

Waar is nu al dat goud gebleven? Men kan zeggen, dat het drie verschillende wegen is opgegaan. Voor een deel is het door de kunst-industrie verbruikt. Voor een ander deel is het wat de Engelsche noemen *any-where hoarded up* en de Duitschers *irgendwo thesaurirt*. Eindelijk het derde deel is tot geld geslagen, of strekt in den vorm van staven tot dekking voor papiergeld.

Hoe groot het deel is, dat voor industrieele doeleinden werd aangewend, is eene vraag, die in den laatsten tijd tot vrij wat onderzoek heeft geleid. Men gaat daarbij naar ver-

schillende methoden te werk, die ik hier niet nader kan bespreken. Het verzamelen van betrouwbaar materiaal gaat met groote moeielijkheden gepaard. In 1886 gaf dr. Soetbeer ¹⁾ eene taxatie. Hij schatte het industrieel verbruik van goud op 90.000 kgr. per jaar, eene schatting, die door Mr. Pierson in zijn laatste gidsartikel wel niet wordt overgenomen, maar waarvan hij dan toch in zijn betoog gebruik maakt. Ook in een onlangs te Parijs verschenen werk van professor Arnauné wordt deze schatting niet bestreden, terwijl de bekende statisticus Sauerbeck nog dezer dagen het verbruik op 12.000.000 pd. st. schat, hetgeen ongeveer met 90.000 kgr. overeenstemt. Nu geeft een verbruik van 90.000 kgr. per jaar een verbruik aan van 2.370.000 kgr. voor de jaren 1870—93, reeds meer dus dan de helft van het in dat tijdvak gewonnen goud.

Een tweede deel, zeide ik, wordt „irgendwo thesaurirt,“ door terzijdelegging aan het ruilverkeer onttrokken, zouden wij het kunnen noemen. Die terzijde-leggingen kunnen in drie hoofdgroepen worden verdeeld. 1° het wegvloeien van goud naar het oosten, waar het als in een grondelooze put verdwijnt. 2° het achter slot en grendel brengen van groote hoeveelheden van dit metaal door enkele Europeesche staten. 3° het in kas houden van eene zekere geldsom door het publiek.

Omtrent de wegvloeiing van goud alleen voor Britsch-Indië, in welk land het bekend is, dat de bevolking zijn rijkdom het liefst in den vorm van edel metaal bewaart, geeft Juraschek in zijn „Uebersichten der Geldwirtschaft“ ²⁾ eenige cijfers. Daaruit blijkt, dat in Britsch-Indië de invoer van goud gedurende de jaren 1870 tot en met 1892 den uitvoer heeft overtroffen met 62.000.800 pd. st. of ongeveer 450.000 kgr.

Met betrekking tot de tweede wijze van „Thesaurirung“ wil ik wijzen op Duitschland, dat uit de Fransche milliarden een som van 120 millioen mark heeft afgezonderd, die het als Kriegsschatz te Spandau bewaart, op Rusland, waarvan het bekend is, dat het in de laatste jaren niet minder dan 33.000.000 pd. st. goud aan het ruilverkeer heeft onttrokken en (met welk doeleinde is niet met zekerheid te zeggen) heeft

¹⁾ In zijn *Materialiën*.

²⁾ Jahrgang 1885—9, pag. 569.

opgeborgen, eindelijk op Oostenrijk-Hongarije, dat pogingen in het werk stelt om tot eene hervatting der speciebetaling te geraken en ten dien einde zich in het buitenland voor meer dan 200.000.000 florijnen goud heeft aangeschaft, dat gedeeltelijk bij de Oostenrijksch Hongaarsche bank is gedeponneerd, gedeeltelijk in 's rijks schatkisten is opgeborgen, maar in ieder geval aan het maatschappelijk verkeer wordt onthouden. Deze drie schatten vertegenwoordigen te zamen ruim 400.000 kgr. goud.

In de derde en laatste plaats noemde ik het in kas houden van eene zekere geldsom door het publiek. Ik heb daarmede op het oog de meerdere behoefte, die er aan geld ontstaat door de toeneming der bevolking. Er is haast niemand, die niet in zijn portemonnaie, zijn secretaire of zijn brandkast eene zekere geldsom bewaart, althans beschikbaar houdt, en dat er met het totaal dezer terzijdeleggingen wel rekening mag worden gehouden blijkt onder anderen uit de officieele verslagen uitgegeven door den controleur der ruilmiddelen in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika ¹⁾). Deze becijfert den omloop van standaardmunt en papiergeld op 1 Juli 1878 op 659 millioen dollars en op 1 Mei 1890 op 1375 millioen dollars. De bevolking was inmiddels toegenomen van 47 op 62 millioen. Onder dat meerdere als het ware door den aanwas der bevolking terzijde gelegde geld bevindt zich ook een zeker quantum goudgeld. We dienen er rekening mee te houden, al zien wij geen kans het onder cijfers te brengen.

Wanneer wij nu de productie van goud in het tijdvak 1870—93 mogen schatten op 4 millioen kgr. en wij trekken daarvan af 2.070.000 kgr. wegens verbruik door de industrie, 450.000 kgr. wegens wegvloeing alleen naar Britsch-Indie, en 400.000 kgr. wegens Thesaurirung in Duitschland, Rusland en Oostenrijk-Hongarije, dan blijft er slechts 1.080.000 kgr. of ongeveer $\frac{1}{4}$ der geheele productie over, dat deels heeft gestrekt om in de meerdere behoefte aan kasgeld te voorzien van den aanwas der bevolking, en deels is ten goede gekomen aan de in het ruilverkeer aangeboden hoeveelheid ruilmiddelen. 't Is meer dan waarschijnlijk, dat dit laatste gedeelte niet groot is geweest. Soetbeer, die toch voorwaar geen bimetallist kan worden

¹⁾ Zie Ad. Soetbeer. Litteraturnachweis, pag. 168.

genoemd, laat zich daaromtrent volgenderwijze uit ¹⁾ "die Annahme, dasz in den letztverflossenen Jahren, zusammen mit dem Abfluss nach dem Osten und noch vorkommenden Thesaurierungen, die industrielle Verwendung die Zunahme des allgemeinen monetaren Goldbestandes wesentlich beschränkt und vermuthlich die neue jährliche Goldgewinnung nahezu absorbiert haben dürfte, lässt sich allerdings nicht ziffermässig nachweisen, andererseits wird aber ebensowenig deren Unrichtigkeit sich beweisen lassen."

Om te weten te komen of de hoeveelheid zilver, die als ruilmiddel dienst doet, is vergroot of verkleind kan men weer een anderen weg inslaan. We kunnen nl. vrij nauwkeurig nagaan, hoeveel zilvergeld er in het tijdvak 1871—94 is ont-munt en hoeveel er is aangemunt. Voegt men daar nu de hoeveelheid zilver bij, die als muntmateriaal heeft gestrekt tot versterking der metaaldekking voor papiergeld, dan is het on-noodig ons met de productie van zilver bezig te houden en komt het er ook niet op aan te weten, hoeveel zilver er door de industrie werd verbruikt. Dit laatste verdient echter nog eenige toelichting. De zilverprijs was in 1872 ongeveer 60 pence en is sedert tot 30 pence en daarbeneden gedaald. Hetgeen tot in 1872 werd gemunt bleef in den vorm van rijksdaalders, francs, thalers, dollars etc. de ruilwaarde van ongeveer 60 pence in goud behouden, omdat er in de wettelijk vastgestelde verhouding, waarin het tegen gouden munt kon worden ingeruild, geen verandering werd gebracht. Zoo bleef het gemunte zilver zijn goudwaarde behouden, terwijl het onge-munte metaal ruim 50 pCt. in prijs terug liep. Het spreekt van zelf, dat de industrie onder die omstandigheden geen zilveren munt in den smeltkroes wierp, doch in hare behoefte voorzag door den aankoop van het metaal haar op de markt in den vorm van baren aangeboden. Wij mogen dus wel aan-nemen, dat er sedert 1872 geen zilvergeld voor industriele doeleinden is versmolten. Om de hierboven vermelde redenen hebben wij ook geen rekening te houden met de trouwens zeer groote hoeveelheden van dit metaal, dat zijn weg naar het Oosten heeft gevonden en op die wijze aan het ruilverkeer is onthouden.

¹⁾ Litteraturnachweis, pag. 285.

Gelijk ik reeds opmerkte, is het voldoende het bedrag der ontmuntingen en aanmuntingen te kennen en te weten, hoeveel de metaaldekking voor papiergeld door zilver is vergroot.

Slaan wij weer het eerst een blik op Engeland, dan kunnen wij constateeren, dat daar te lande wel eenig zilvergeld is aangemunt, doch aangezien Engeland den gouden standaard heeft en het zilvergeld daar slechts teekmunt is, mag men aannemen, dat de nieuwe aanmuntingen van zilver deels gestrekt hebben om te voorzien in de meerdere behoefte als gevolg van de toeneming der bevolking, deels om in de behoeften aan pasmunt van enkele der Engelsche kolonien te voorzien.

In de landen der Latijnsche muntunie, die in 1871 nog den dubbelen standaard hadden en waar dus de vrije aanmuntiging van beide metalen was toegelaten, werd in 1872, 73 de daling van het zilver dadelijk gevolgd door eene ruime aanbieding van dit metaal om tot francs te worden vermunt. De aandrang werd echter zoo groot, dat eerst de verschillende Staten tot de Unie behorende de aanmuntiging van zilver bemoeilijkten of staakten, totdat in 1878 de Unie zelf het besluit nam het blanke metaal niet meer tot de munt toe te laten. Inmiddels waren er sedert 1866 1357 millioen francs in de verschillende munten der Unie geslagen, waartegen echter voor 370 millioen francs aan oude Italiaansche munten werden ingetrokken. Hoeveel van de overblijvende 987 millioen francs behoort te worden gerekend tot het tijdvak van 1871/78 heb ik niet kunnen nagaan. Er zijn echter redenen om dat cijfer niet hooger te stellen dan 700 millioen francs ¹⁾. Dit zoude dus eene vermeerdering van het zilveren ruilmiddel opleveren ten bedrage van 350 millioen gulden.

Omtrent de aanmuntiging en versmelting van zilvergeld in het Duitsche Rijk, dat in 1871 van den zilveren tot den gouden standaard overging, verschaft ons o. a. Juraschek de verlangde cijfers.

Daaruit blijkt, dat in 1893 in Duitschland ongeveer 600 millioen mark minder aan zilvergeld aanwezig was, dan in het laatst van 1870. Stelt men deze 600 millioen mark gelijk

¹⁾ Zoo werden b. v. te Parijs in 1869 58 millioen francs aan vijf francsstukken geslagen.

met ongeveer 360 millioen gulden, dan ziet men, dat de vermeerdering in de Latijnsche muntunie meer dan wordt opgewogen door de vermindering in Duitschland.

Eene vermeerdering vond plaats in ons land, waar vóór de staking der aanmunting van zilver in 1874, evenals in de de Latijnsche muntunie, nog heel wat van dit metaal in rijksdaalders is omgezet. Doch daar staat weer tegenover 1°. dat door de in 1872 plaats gevonden overgang der Scandinavische schiereilanden van den zilveren tot den gouden standaard, eene vermindering van het zilveren ruilmiddel valt te vermelden van ongeveer 22 millioen gulden; 2°. dat door wegvloeing van hier gemunt zilvergeld naar Nederlandsch Indie, de hoeveelheid hier te lande aanwezige rijksdaalders en guldens aanzienlijk is geslonken.

Trouwens de laatstgenoemde cijfers zijn te weinig beteekend om er lang bij stil te staan. Veel meer gewicht wordt in de schaal gelegd door al het metaal, dat de zilverpartij in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika aan het ruilmiddel heeft weten te doen toevoegen. Onder vigueur van den Bland-bill en der Sherman-act is er niet minder dan een bedrag van 414 millioen dollars = 1035 milloen gulden aan zilver door de schatkist aangekocht en in den vorm van zilveren dollars of van zilvertificaten in omloop gebracht. Hier valt dus inderdaad eene aanzienlijke vermeerdering van ruilmiddelen te constateeren.

De groote massa's zilver, die b.v. naar Engelsch-Indië zijn afgevoeid, vallen buiten den kring, dien wij voor ons onderzoek hebben getrokken. Wel is waar zijn zij grootendeels tot rupies geslagen en hebben dezen de ruilmiddelen in Indië versterkt, doch Indië was tot nog voor korten tijd zuiver een zilverland, zoodat de vermeerdering der hoeveelheid geld wel heeft moeten bijdragen tot verhooging der prijzen daar te lande, doch van geen invloed is geweest op de goudprijzen, waarmede alleen wij ons bezighouden. Met dat al blijft het wegstreamen dezer groote hoeveelheden zilver naar het Oosten een merkwaardig verschijnsel. Juraschek ¹⁾ zegt daarvan: „Diese grosze und beständige Aufnahmefähigkeit Indiens für Edelmetalle hängt mit dem andauernd bedeutenden

¹⁾ Uebersichten, pag. 570.

Ueberschuss der Warenexporte, mit dem nur langsam sich vollziehenden Uebergange vom Natural- zum Geldverkehr und mit der allgemein gebräuchlichen Thesaurierung von Edelmetallen seitens der 290 Millionen Menschen zählenden Bevölkerung zusammen " Juraschek wijst dus op drie omstandigheden ter verklaring van dit groote opzuigingsvermogen: de steeds gunstige handelsbalansen van Indie, den overgang van het ruilverkeer tot het geldverkeer en de gewoonte om edel metaal op te potten. Het valt evenwel niet te ontkennen, dat, was het Oosten niet in de gelegenheid geweest om in zijn steeds aanhoudende behoefte aan edel metaal te voorzien door te putten uit de groote hoeveelheden zilver sedert 1870 door de mijnen geleverd, het zeker veel krachtiger dan thans had deel genomen aan den strijd om het goud.

Wanneer wij thans resumeeren hetgeen, ik geef het gereedelijk toe, slechts op zeer onvolledige wijze werd opgeteekend, dan herinneren wij ons:

dat voor checks en rekening-courant-overschrijvingen geen cijfers zijn aan te geven, doch dat er reden is zich omtrent de vermeerdering sedert 1871 van deze ruilmiddelen niet al te veel voor te stellen,

dat de papircirculatie belangrijk is ingekrompen. Wij becijferden met minstens 1277 millioen gulden,

dat het gouden ruilmiddel, zoo het al is toegenomen, dan toch maar een zeer kleine vermeerdering heeft ondergaan, doch,

dat het zilver tot versterking der ruilmiddelen heeft bijgedragen en wel voor ongeveer 1000 millioen gulden.

Trekt men de hoeveelheid meer zilvergeld van de hoeveelheid minder papiergeld af, dan blijft er nog een tekort over van 277 millioen gulden.

Maakt men eene vergelijking tusschen het tijdvak 1850—71 en het tijdvak 1871—94, dan ziet men, en hieromtrent bestaat naar ik meen, geen verschil van gevoelen, dat in de jaren 1850—71 de hoeveelheid ruilmiddelen aanzienlijk toenam, terwijl ook de hoeveelheid goederen door versterking van het productievermogen op ieder gebied belangrijk grooter werd. In dat tijdvak stegen de prijzen volgens de bekende

statistiek van Soetbeer opgemaakt naar de prijzen van 114 in het vrijhavengebied van Hamburg ingevoerde artikelen 25 pCt. In het tijdvak 1871—94 heeft er, gelijk wij zagen, zoo al geen vermindering dan toch geen vermeerdering van ruilmiddelen plaats gevonden. Evenals in het voorafgaande is ook in dit tijdvak het productie-vermogen grooter geworden en mag men dus eene vermeerdering der hoeveelheid aangeboden goederen zeker achten. De prijzen dalen echter in dat tijdvak 30 à 40 pCt. Gaat het nu wel aan om bij eene vergelijking dezer tijdvakken en ziende, dat vermeerdering van productie zich in beiden voordoet, doch dat in het eene tijdvak vermeerdering van het ruilmiddel gepaard gaat met eene rijzing der prijzen ad 25 pCt. terwijl in het andere tijdvak, waarin geen vermeerdering van ruilmiddelen plaats vindt, de prijzen 30 à 40 pCt. dalen, gaat het nu wel aan om deze daling van het prijsniveau alleen toe te schrijven aan eene buitengewoon sterke vermeerdering der productie en den invloed, dien de verschillende maatregelen op het gebied van het muntwezen hebben uitgeoefend, geheel weg te cijferen?

Mij dunkt, dat zij die dit doen in hunnen ijver om aan te toonen, dat de bimetallisten overdrijven, wanneer zij de daling geheel aan de muntregeling toeschrijven, veel te ver gaan en zich zelf schuldig maken aan hetgeen zij anderen verwijten. Het schijnt mij niet twijfelachtig, dat de prijsverlaging veroorzaakt is zoowel door de maatregelen, die den aanwas der hoeveelheid ruilmiddelen hebben belet, of die hoeveelheid hebben doen verminderen, als door eene sterke vermeerdering der productie van goederen, al blijkt het dan ook ondoenlijk om zelfs maar bij benadering aan te wijzen, hoeveel percent op rekening der eerste en hoeveel percent op rekening der tweede oorzaak moet worden gesteld. Toen in 1867 op de muntconferentie te Parijs gehouden, de meerderheid zich uitsprak voor het aannemen door geheel Europa van den gouden muntstandaard, waarschuwde de heer Mees, president der Nederlandsche Bank, voor eene belangrijke rijzing van den goudprijs, dus voor eene belangrijke verlaging van de prijzen der goederen, die het gevolg van dien maatregel zoude zijn. Sedert heeft wel niet geheel Europa, doch hebben toch Duitschland, de Scandinavische schiereilanden, Nederland en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika het goud tot standaardmunt ge-

kozen, maar is er dan ook eene belangrijke verhooging van den goudprijs gevolgd. De vrees reeds in 1867 door een onzer bekwaamste economisten gekoesterd is gebleken niet ongegrond te zijn geweest.

Maar, zal men vragen, wanneer het vaststaat, dat de prijzen zijn gedaald, wat heeft het dan voor praktisch nut te weten, hoe die daling moet worden verklaard? Daarop kan worden geantwoord. Wanneer zij, die haar niet met den toestand van het muntwezen in verband willen brengen, gelijk hebben, dan vindt die daling hare oorzaak in eene krachtige ontwikkeling van het maatschappelijk productievermogen, zij is dan het gevolg van den natuurlijken gang van zaken. Er bestaat dan eerder reden om zich te verheugen dan om te klagen en alles wat wordt voorgesteld om in dat ontwikkelingsproces in te grijpen, verdient dan te worden verworpen. Ziju het echter de bimetallisten, die het bij het rechte einde hebben, dan is de belangrijke schade, die handel, nijverheid en zeker niet het minst de landbouw hebben geleden, grootendeels juist daaraan te wijten, dat men door de sedert 1871 in verschillende staten getroffen muntregelingen in den natuurlijken gang van zaken heeft ingegrepen en dan is er ook veel voor te zeggen, dat hetgeen door 's menschen hand werd in de war gestuurd ook weer door 's menschen hand wordt terecht gebracht. Daarop beroepen zich dan ook de bimetallisten ter verdediging hunner voorstellen, die ten doel hebben om de hoeveelheid ruilmiddelen te vermeerderen door den toevoer van zilver niet langer te beletten.

Zoo naderen wij tot de middelen, die zijn aan de hand gegeven om hulp te bieden aan die breede schaar van leden der maatschappij, die in hunnen strijd tegen de steeds teruggaande prijzen al meer en meer in eene hachelijke positie geraken en wier treurig lot ten slotte het medegevoel van allen opwekt.

Het zij mij vergund hierover nog een zeer kort woord te te zeggen. Te eer vraag ik daartoe verlof, omdat in het reeds meer aangehaalde gidsartikel van den heer Pierson een plan wordt aangewezen, dat naar schrijvers eigen oordeel de kwalen van het muntwezen wel niet geheel zou genezen, maar dat toch, werd het uitgevoerd, verlichting zoude aanbrengen. Het bestaat daarin, dat bij internationale overeenkomst aan de centrale banken en in de Vereenigde Staten aan de treasury

de verplichting wordt opgelegd tot aankoop tegen vaste prijzen (noch hooger noch lager) van beide metalen. Die vaste prijzen moeten dan verkregen worden door het aannemen eener vaste verhouding tusschen goud en zilver b. v. van 1 tot 20 of 25, zoodat bij eene verhouding van 1 tot 20 de banken f 1600 voor een kilogram goud betalende het haar aangeboden zilver zouden moeten koopen tegen f 80 per kilogram. Door zoodanige regeling, zegt de Heer Pierson, zouden twee voordeelen worden verkregen 1°. de verdere daling van het zilver was gestuit; het zoude zelfs stijgen tot een twintigste van den prijs van het goud 2°. aan de onvastheid der wisselkoersen tusschen de goud- en zilverlanden was een einde gemaakt.

Ziedaar het plan en de er door te verkrijgen voordeelen. Het is echter niet voor het eerst, dat de heer Pierson dit denkbeeld aangeeft. Reeds in 1881 op de in dat jaar te Parijs gehouden muntconferentie werd door hem verklaard ¹⁾ dat er ontegenzeggelijk bezwaren aan het bimetallisme zijn verbonden, doch dat daartegen een middel kan worden aangewend, dat als afdoend moet worden beschouwd. Het bestond in de aan de groote banken op te leggen verplichting om tegen vaste prijzen al de aangeboden goud- en zilverbaren te koopen. Hieruit blijkt nog duidelijker dan uit het besproken gidsartikel, dat het Mr. Pierron's bedoeling is den verplichten aankoop van zilver niet tot een zeker bedrag te beperken. Trouwens werd niet al het aangeboden zilver gekocht, dan zou de prijs weer dalen en ging ook de vastheid der wisselkoersen weer verloren.

Mr. Pierson is zelf van meening, dat zijn denkbeeld, ofschoon wel voor toepassing vatbaar, niet op veel bijval zal kunnen rekenen: 1°. omdat het te ingewikkeld is 2°. omdat de regeeringen verplicht zouden zijn de banken te waarborgen tegen een mogelijk verlies uit de aankopen van zilver voortvloeiend en 3°. omdat het gemunte zilver nog altijd veel meer waard zou zijn dan het ongemunte, wanneer er eene verhouding van 1 tot 20 of 25 werd aangenomen. Die redenen, ze zullen gelden, al geven wij het den schrijver toe, dat ze het niet behoorden te doen. Het plan, zooals het daar ligt, levert echter het bezwaar op, dat het zoo heel weinig is uit-

¹⁾ Procès-verbaux I pag. 83.

gewerkt. Bij eene oppervlakkige beschouwing komt men reeds dadelijk voor een paar vragen te staan, waarop heer Pierson, wij kunnen het veilig aannemen, wel een bevredigend antwoord zal weten te geven, doch die, zoolang ze onbeantwoord zijn, ons in moeilijkheid laten.

In de eerste plaats, zullen de centrale banken krachtig genoeg zijn om al het zilver te koopen, dat haar kan worden aangeboden? De jaarlijksche productie van het blanke metaal is thans reeds zeer groot. Volgens het Amerikaansche muntverslag bedroeg zij in 1892 4727119 Kgr. of naar f 80 berekend f 370 millioen. Hoe sterk zal echter die productie toenemen, wanneer in plaats van 27½ of 30 pence voortaan voor het zilver 48 pence kan worden bedongen? Buitendien bestaat er gevaar, dat er van al het naar het Oosten gevloede zilver heel wat naar Europa zal terugstroomen, wanneer er zooveel meer goud voor zal kunnen worden ingeruild. Reeds hier dus een vrij ernstig bezwaar, waarop wij stuiten.

Maar in de tweede plaats. Zullen vooral de kleinere banken niet het gevaar loopen, dat tengevolge van de verplichte aankopen van zilver op een gegeven oogenblik al het aanwezige goud hare kelders verlaat? Stel de Minister van financiën der Vereenigde Staten, die thans 1000 millioen gulden aan zilver in kas heeft, biedt daarvan aan de Nederlandsche bank 50 millioen gulden te koop aan, dan raakt deze laatste al haar goud in een slag kwijt. Wij zouden dan hier te lande nog wel in naam den gouden, doch feitelijk slechts een zilveren standaard hebben.

Evenwel, gelijk reeds werd opgemerkt, mag het worden ondersteld, dat bij eene uitwerking van het plan het antwoord op die vragen wel zal worden gegeven en dat er een middel zal worden aangewezen om de banken in staat te stellen elke haar aangeboden hoeveelheid zilver te koopen en tevens haren goudvoorraad te beschermen. Werd bv. aan de banken het recht toegekend om desverkiezende hare biljetten in te wisselen tegen goud- of zilvergeld en maakten de bankbesturen van de bevoegdheid om in zilver te betalen slechts dan gebruik, wanneer de goudvoorraad geheel dreigde weg te vloeien, dan zou inderdaad het tweeledig doel bereikt kunnen worden. Immers biedt men aan eene bank, die in het bezit is eener voldoende hoeveelheid zilveren muntspeciën, zilverbaren te

koop aan, die zij betaalt met hare biljetten, en wisselt zij die biljetten zoo noodig weer in met zilveren munt, dan is hare koopkracht onbeperkt, want het publiek, dat noch meer bankbiljetten noch meer zilvergeld kan gebruiken, dan het noodig heeft om in zijn behoefte aan circulatiemiddelen te voorzien zal er wel spoedig toe komen het te veel ontvangene aan de bank terug te brengen door er weer zilveren baren voor te koopen en daarvoor eene plaatsing in het buitenland te zoeken.

Wij zien, met deze aanvulling krijgt het plan een geheel ander aanzien. Er kan dan door worden bereikt, wat er mee wordt beoogd: een bimetallisme zonder vrije aanmunting. Al het ongemunte zilver zal dan weer de ruilmiddelen komen versterken, al zal het dan ook alleen maar dienst doen als metaaldekking voor bankpapier en als internationaal betaalmiddel. Ook de voordeelen, door Mr. Pierson aangeduid, eene vaste waarde-verhouding tusschen goud en zilver en vastheid der wisselkoersen tusschen de goud- en zilverlanden zullen dan kunnen worden verkregen.

Jammer maar, dat er voor het tot stand komen eener internationale overeenkomst in die richting weinig kans bestaat, dat, kwam zij tot stand, de waarborg voor eene naleving ter goeder trouw zou ontbreken en dat eindelijk de middelen nog zouden moeten worden aangewezen ter voorkoming van groote storingen in het maatschappelijk verkeer, als gevolgen van den overgang tot het nieuwe stelsel.

Behalve de drie redenen, die Mr. Pierson er aan doen twifelen of zijn plan wel veel bijval zou vinden, kunnen er nog twee andere bezwaren worden aangewezen, die de aaneming van dat plan zouden bemoeilijken. Ten eerste zal daarvoor de medewerking van Engeland wel nooit worden verkregen. Dit rijk met al zijne in goud gestipuleerde geldvorderingen op het buitenland zal van een bimetallisme in welken vorm dan ook, vooreerst nog wel niet willen weten en ofschoon Engeland's medewerking nu geen absoluut vereischte is, zal het gemis daarvan toch allicht er toe leiden, dat ook andere staten zich terughouden. Ten tweede zullen in de gedachte overeenkomst ook bepalingen moeten worden opgenomen omtrent hare ontbinding en zal het zeer moeilijk zijn de rechten en verplichtingen der contracteerende mogendheden te regelen, voor zoover betreft al het boven den markt-

prijs aangekochte zilver, dat bij ontbinding van het contract naar alle waarschijnlijkheid veel minder waard zou zijn.

Ook het vinden van waarborgen voor eene getrouwe naleving der contractueele voorschriften zal niet gemakkelijk zijn. Toch kunnen die waarborgen niet worden gemist. De strijd om het goud werd indertijd door Bismarck vergeleken bij een strijd om een deken, die te klein was om voor meerdere personen tot dekking te dienen. Het gevolg was, dat de sterksten er zich onder verwarmden, doch dat de zwaksten bloot kwamen te liggen. Het treffende dier vergelijking viel nog onlangs op te merken bij Italie, dat alle krachten heeft inspannen om een plaatsje onder den gouddeken te erlangen, dat er inderdaad een oogenblik onder heeft gelegen, doch dat te zwak om die ligplaats te behouden haar al spoedig weer heeft moeten prijsgeven. Die sterke begeerte naar goud bij haast alle staten op te merken behoeft ons niet te verwonderen, want daargelaten, dat het „para bellum” niet alleen eene goede bewapening van het leger, doch ook het gereed houden eener goed gevulde goudbeurs omvat, eischen de commercieele belangen van een land in den tegenwoordigen tijd, dat zijn circulatiemiddelen op een gouden grondslag steunen. Mij dunkt, de overtuiging, dat het bezit van goud de meeste zekerheid aanbiedt, zal nog sterker worden, wanneer naast dat goud eene zeer groote hoeveelheid zilver wordt geplaatst, dat kunstmatig op prijs wordt gehouden. Gesteld nu dat de bankbesturen verplicht worden om al het aangeboden zilver tot een vasten prijs te koopen, doch tevens gerechtigd om de bankbiljetten met zilveren munt te betalen, zullen zij dan niet uit eigen beweging en anders daartoe van hooger hand aangespoord, trachten zooveel mogelijk het bij de bank aanwezige goud te behouden en zal de strijd om het goud niet eerst dan het hevigst worden gevoerd? Trouwens van den loop van zaken onder die omstandigheden gaat het moeilijk zich eene voorstelling te maken. Dit moge echter voldoende zijn om te doen zien, dat er bepalingen noodig zullen zijn, die de bankbesturen tot medewerking dwingen en hun den pas afsnijden om tegen te werken. Maar welke bepalingen zullen dien waarborg kunnen geven?

Ten slotte nog het gevaar, dat voor het maatschappelijk

verkeer uit den overgang tot het nieuwe stelsel dreigt, wanneer het mocht worden aangenomen en ter goeder trouw in toepassing werd gebracht. Dit gevaar ligt in de belangrijke vermeerdering der circulatiemiddelen, waarmede de invoering van het bimetallisme ook zonder vrije aanmunting gepaard zou gaan. Die vermeerdering zou tot eene belangrijke prijsverhooging leiden, deze zou den speculatiegeest in hooge mate opwekken en de gevolgen van dien zouden niet uitblijven. Handelscrises, heviger dan ooit werden beleefd, zouden tegen dien tijd met haast wiskundige zekerheid voorspeld kunnen worden.

Dat gevaar zou misschien kunnen worden gekeerd door overgangsbepalingen, die echter om doeltreffend te zijn, zouden moeten inhouden, dat het nieuwe stelsel eerst na verloop van tal van jaren ten volle in werking trad.

Dit alles in aanmerking genomen heeft het plan tot uitvoering van een bimetallisme zonder vrije aanmunting nog weinig aantlokkends en, nu de zilverprijs tot op 30 pence is gedaald, kan er met ernst niet langer gedacht worden aan de vorming eener bimetallieke unie op den grondslag van vrije aanmunting. Tal van andere denkbeelden zijn er aan de hand gedaan, maar telkens is men gestuit op moeilijkheden, die bleken onoverkomelijk te zijn en, wat er ook wordt voorgesteld, men staat altijd voor het groote bezwaar, dat de medewerking moet worden verkregen, zoo niet van alle, dan toch van de voornaamste staten. Dat is eene voorwaarde, die blijkt zoo moeilijk te vervullen te zijn, dat men verstandig doet er op te rekenen, dat een internationaal understanding met betrekking tot het muntwezen vooreest wel niet zal worden verkregen. Men make zich daaromtrent geen illusien. Evenwel, het is daarom nog niet noodig, dat men den moed geheel opgeeft en in ieder geval is er niets tegen zich de vraag voor te leggen: welke regeling zoude kunnen worden voorgesteld, die den minsten tegenstand uitlokte en waardoor toch een stap in de goede richting werd gedaan?

Moest ik die vraag beantwoorden, dan zoude ik willen wijzen op de groote hoeveelheden goud, die hier en daar opgehoopt, geen dienst als ruilmiddel bewijzen. Ik bedoel het goud door Rusland, Oostenrijk-Hongarije en Duitschland met verschillende doeleinden verzameld en de onnoodig groote voorraden

van dit metaal aanwezig in de kelders der centrale banken. Ware het te bewerken, dat dit goud aan het ruilverkeer werd teruggegeven, dan zou er eenige verbetering zijn gebracht in de ongunstige verhouding, waarin de hoeveelheid ruilmiddelen staat tegenover de hoeveelheid goederen. Bleek er geneigdheden te bestaan om in die richting saam te werken, dan zouden de drie genoemde keizerrijken zich moeten verbinden om den thans in hunne schatkisten aanwezigen metaalvoorraad te verwisselen tegen in goud betaalbare wissels, depositobewijzen of andere spoedig te realiseeren waarden. Daartegenover zouden Frankrijk, Engeland en de Vereenigde Staten eene zoodanige wijziging der statuten en reglementen hunner emissiebanken moeten toezeggen, dat er eene belangrijke vermindering van haren goudvoorraad door werd verkregen. Eene regeling der uitgifte van bankpapier, gelijk die in Nederland bestaat, zoude allicht tot voorbeeld kunnen strekken bij eene herziening der statuten van de Fransche, Engelsche en Noord-Amerikaansche banken. Over de bankwet van Engeland is sedert 1844, het jaar harer geboorte, zooveel geklaagd, dat eene herziening niet overbodig kan worden geacht. Ook de regeling van het bankwezen in de Vereenigde Staten, waar eigenlijk de Minister van financiën de schalen der handelsbalans in de hand houdt, is zoo gebrekkig, dat van iedere wijziging eene verbetering kan worden verwacht. Wetsvoorstellen tot herziening der voorschriften betreffende de uitgifte van bankpapier zijn dan ook thans reeds ingediend. De reorganisatie zou in hoofdzaak daarin moeten bestaan, dat eene zekere vaste verhouding werd voorgeschreven voor de hoeveelheid edel metaal in kas en de hoeveelheid in omloop zijnde bankbiljetten. Stel b. v. 3 : 8. Aan die banken zou dan tevens de verplichting kunnen worden opgelegd steeds een bedrag gelijkstaande aan $\frac{2}{3}$ van het bedrag der in omloop zijnde bankbiljetten in zilver, hetzij in baren berekend naar den zilverprijs, hetzij in muntspécien berekend naar de waarde, waarvoor zij tegen goudgeld inwisselbaar zijn, in kas te houden; eene metaaldekking dus van 3 achtsten, waarvan 2 in zilver. Daarentegen zou aan die banken de vrijheid kunnen worden gelaten om een zeker gedeelte van haar kapitaal, stel een vierde in soliede, gemakkelijk te realiseeren of te beleenen staatsfondsen te beleggen. In welke

mate de bedoelde banken gebruik zouden maken van de haar verleende bevoegdheid om een gedeelte van haar actief, thans uit goud bestaande, productief te maken is moeilijk te zeggen. Dat echter de Fransche bank 1000 millioen francs of 500 millioen gulden, de Engelsch Bank 20 millioen pd. st. of 240 milloen gulden en de Nationale banken 60 millioen dollars of 150 millioen zouden kunnen loslaten, zonder in eene gevaarlijker positie te geraken, dan waarin de Nederlandsche bank zich thans bevindt, kan gerustelijk worden aangenomen. Voegt men daaraan toe de 400 millioen gulden door Rusland, de 200 millioen gulden door Oostenrijk-Hongarije en de 70 millioen gulden door Duitschland aan het ruilverkeer terug te geven, dan krijgt men een totaal van 1600 millioen goud, waarmede de hoeveelheid ruilmiddelen kon worden vermeerderd; mij dunkt, een quantum groot genoeg om te verwachten; dat zoo er al geen rijzing der prijzen werd verkregen, er toch eene verdere daling door werd gestuit.

Ik behoef niet te zeggen dat dit plan, zooals het door mij werd aangegeven, niet meer is dan eene zeer ruwe schets. Om het voor uitvoering geschikt te maken zouden er nog heel wat detailteekeningen moeten worden overgelegd. Thans wijst het slechts de richting aan, waarin men naar mijne meening iets zoude kunnen doen, wanneer op de daarvoor noodige samenwerking kon worden gerekend. Daaraan zal het echter, ik zeide het reeds, vooreerst nog wel haperen.

Dat de wal het schip wel zal keeren is een spreekwoord, dat veel waars bevat en dat de „*Harmonies politiques*” van Frédéric Bastiat in zijnen tijd zooveel opgang hebben gemaakt was daaraan te danken, dat deze onvermoeide strijder voor de vrijheid met zooveel talent in het licht wist te stellen, dat in den regel het maatschappelijk belang het meest wordt bevorderd, wanneer men het individu vrij laat om te doen, wat hij ter behartiging zijner eigen belangen het meest wenschelijk acht. Op het gebied van het muntwezen gaat dit echter niet op. De belangen van de burgers eischen hier even goed staats-tusschenkomst als het staatsbelang zelf. Dat heeft men sinds lang begrepen en reeds in de oudste tijden heeft de regeling van het muntwezen tot de staatszorg behoord. Maar wat waar is van den staat en zijne burgers blijkt ook waar te zijn waar

het geldt de belangen der groote maatschappij en die der natien, waaruit zij is saamgesteld, en eene internationale regeling voor het muntwezen, waarbij de belangen der afzonderlijke staten ondergeschikt worden gemaakt aan het belang der geheele maatschappij behoort tot de eischen des tijds. Toch hebben de vele muntconferentien ter bereiking van dat doel gehouden tot geen resultaat geleid. Een prikkel scherp genoeg om tot samenwerking te drijven schijnt alsnog te ontbreken. Zij zal ook eerst dan aanwezig zijn, wanneer de overtuiging tot de regeeringskringen is doorgedrongen, dat er door de werking der sedert 1871 getroffen muntregelingen eene wijziging is gebracht in de verhouding, waarin de hoeveelheid in het ruilverkeer aangeboden geld staat tot de hoeveelheid aangeboden goederen en wel eene wijziging ten nadeele der hoeveelheid geld. Verder dat de daling der prijzen voor een goed deel daardoor moet worden verklaard en last not least dat die daling veel ellende heeft veroorzaakt. Vooral bij hen, die van eene internationale regeling der muntkwestie niet willen weten, vindt men een optimisme, dat doet twifelen aan hunne bekendheid met den feitelijken toestand. Ofschoon die onbekendheid nu niet mag worden ondersteld bij David A. Wells, den schrijver van het in 1891 verschenen en zeer interessante boek „Recent economic changes” een werk, dat getuigt van een nauwgezet onderzoek naar hetgeen op economisch gebied in den laatsten tijd zulke groote veranderingen heeft veroorzaakt, komen toch daarin beschouwingen voor, die ons zouden doen denken, „que tout est pour le mieux dans le meilleur des mondes” maar die pijnlijk zijn om te lezen voor hen, die door eigen aanschouwing weten, hoevelen er zijn, die zelfs met de meeste krachtsinspanning geen weerstand kunnen bieden aan den druk, dien de achteruitgang der prijzen op hen uitoefent. Hun aantal is zoo groot, dat de geheele maatschappij ten slotte den terugslag ondervindt van de benarde omstandigheden, waarin zij verkeeren. Daarom eischt niet alleen hun belang, doch ook dat der maatschappij, dat de oorzaak der kwaal worde opgespoord en dat, is zij eenmaal aan het licht gebracht, er met ijver worde gezocht naar het middel, dat genezing kan aanbrengen. R. FEITH.
